

Stenogrammid

XIII Riigikogu, IV Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 12.09.2016, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:03 Riigikogu esimehe kõne

2. 15:13 Vabariigi Presidendi kõne

15:27 Istungi rakendamine

3. 15:45 Arupärimine kaitseväekohustuslaste tervise kohta (nr 230)

4. 16:42 Arupärimine suursaarte liinidele parvlaevade valmimise ning poliitilise vastutuse kohta (nr 222)

5. 17:36 Arupärimine gaasiseadmete õnnetuste kohta (nr 226)

6. 17:53 Arupärimine Apollo mereala kaitse alla võtmise kohta (nr 223)

7. 18:17 Arupärimine veeliikluse kohta Viljandi järvel (nr 227)

8. 18:31 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

16:58 Laulukoor

Lauldakse Eesti Vabariigi hümn.

16:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere päevast, austatud Vabariigi President, president Arnold Rüütel, Riigikogu, peaminister, valitsusliikmed, põhiseaduslikud ametikandjad, ekstsellentsid ja külalised! Avan Riigikogu XIII koosseisu IV istungjärgu.

1. 15:03 Riigikogu esimehe kõne

16:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun Riigikogu kõnetooli Riigikogu esimehe Eiki Nestori!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Austatud Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves! Austatud president Rüütel! Lugupeetav Vabariigi Valitsus! Kõrgeaulised suursaadikud! Kõik head inimesed! Eks ilusad on need hetked, kus valdav osa inimesi ühiskonnas koondub ühe suure ja selge eesmärgi taha. Aga kahjuks juhtub seda väga harva. Meil juhtus see viimati 25 aastat tagasi, kui joovastusime vabadusest ja iseolemisest.

Tänane Euroopa, sealhulgas ka Eesti, elab hoopis teisi aegu. Ja mitte ainult Euroopa, sama näeme ka teiste mandrite suurriikides. Inimesed on kuidagi väga selgelt jagunenud kaheks. Ühed tunnevad end selles teadmisteküllases üleilmastumises kindlalt. Nad saavad aru, mis toimub, näevad selles võite, näevad selles ohte, naudivad uusi kogemusi ja võimalusi. Võib öelda, et avatud ja salliv maailm on nende loomulik kodu.

Aga samal ajal on ka palju neid, kes selles uues elus tunnevad end ebamugavalt. Kas või näiteks seetõttu, et kuskile maakera avarustesse on kadunud nende senine töökoht. Või siis keegi riietub hoopis teistmoodi, kui me oleme harjunud, usub mingit muud jumalat, kummardab teda täiesti arusaamatul moel. See kõik on võõras, tundmatu ja järelikult ohtlik ning hirmuäratav. Ja nii tekibki soov

sulguda ja veel kord sulguda ja uskuda, et elu on võimalik pöörata tagasi sinna, kust me tuleme. Sotsiaalne ebavõrdsus koos tõrjutusetundega loob ebakindlust ja pimedat viha. Demokraatlikus ühiskonnas ei jää muidugi selline hirm ka ilma poliitilise väljundita. Ja kui siis sellest kasu lõikavad jõud loovad veel ka oma meediaruumi, kus on võimalik kuulata ainult neid uudiseid, mis meeldivad, olemegi ühiskonna jaganud kaheks.

Aga mõelgem korra, kas meil ikka on võimalik tänases maailmas sulguda ja ka tegelikult peatada teadmiste, kultuuride või siis investeringute liikumist. Kas me tõesti soovime öelda sõbralikule inimesele või enda ja oma lähedaste elu päästes põgenejale: ei, siia sa ei tohi mitte tulla? Teame ju, et inimesed siin maakeral jäävad ikka armuma ja lapsi saama ja seejuures ei sega neid üldse nende erinev nahavärv.

Üks osa eurooplastest peab maailmas toimuvat loomulikuks ja elu edasi viivaks. Teine osa usub, et selle kõigega on võimalik võidelda. Kuidas siinkohal siis seda liitvat keskteed leida? Alustuseks võiks kas või tunnistada, et need muutused on paratamatud ja ühine mure on, kuidas kõigil koos oleks mõistlikum toimuvaga harjuda ja toime tulla. Ja mitte keegi ei tohi ennast tunda selles uues maailmas mahajäetuna, sest mahajäetus ja tõrjutus tekitab trotsi, põhjendamatu viha nende vastu, kellel on õnnestunud toime tulla. Sotsiaalne kaasatus on sama oluline kui tuleohutus kütuselaos. Me peame looma ühiskonna, kus igaühel on võimalus elada väarikat elu ja teenida elamisväärset palka.

Ei ole ka midagi imelikku selles, et need erimeelsused Euroopa riikides jõuavad ka Euroopa Liitu kui ühendusse. Küsimus pole siinkohal mitte ainult Suurbritannia rahvahääletuses. Me näeme seda ka mitmete teiste liikmesriikide pessimistlikust hoiakust, kui jutt on koostööst. Vastuolude lahendamiseks oleks justkui kaks liikumist: "Rohkem Brüsselit!" ja "Vähem Brüsselit!". Täna aga ei saa ka tiheda koostöö pooldajad eitada asjaolu, et nende ideede elluviimine võib kokkuvõttes tuua vastupidise tagajärje mõne liikmesriigi lahkumise näol. Ja vastupidi, praegu ei saa ka euroskeptilised riigid eitada asjaolu, et kuulumine liitu ja koostöö seal on toonud neile rahvastele tegelikult kasu. Kas aga selle teadmisega elamine on küllaldane selleks, et vältida järgmiseid *exit*eid?

Suurbritannia rahvahääletus on tegelikult äratuskell meile kõigile, andes märku, et koostöö peaks toimuma paremini. Aga arutelu tuleviku üle peab olema avatud ja mõistetav. Ainult nii saab vältida arusaama, et Euroopa Liit on mingi liikmesriikide Euroopa eliidi ühine vandenõu. Kelle vastu küll, see jääb ühele demokraadile arusaamatuks, aga selline uskumus on ju vägagi olemas. Eks liikmesriikide põhiseadustes ole põhialusena kirjas, et kõrgeim võim kuulub rahvale. Tõsi, vanades demokraatiates on see suuremale osale inimestest arusaadav ja nooremates veel mitte nii väga, aga Euroopa Liidu puhul tahabki tema kõrgeausus, seesama kõrgeim võim teada, kuidas seda liitu mõjutada ja käega katsuda. Kas ta täna teab seda? Julgen kahelda.

Austatud Riigikogu! Berliini müüri kui sellist tegelikkuses selles linnas enam pole. Kui aga vaadata julgeolekupoliitilist olukorda maailmas, siis on tunne, justkui otsitaks uut sümbolit avatud ja suletud maailmade vahelise vastuolu märgistamiseks. Meil pole põhjust selle üle rõõmustada, aga meil puudub ka igasugune võimalus sellega mitte arvestada. Meie siin ei tohi hetkekski unustada, et osa iseseisva Ukraina riigi aladest on endiselt naaberriigi relvajõudude poolt hõivatud. Aga ehk tuletas 15 aasta möödumine 11. septembri rünnakust meile veel kord meelde, et terrorism avatud maailma vastu ei ole alles viimase kahe aasta jooksul meieni jõudnud kurjus.

Mitte ainult meie põhiseaduses, vaid ka meie hinges olev soov eesti rahvuse, keele ja kultuuri igikestvuse kohta saab täidetud siis, kui meil on sõpru ja liitlasi. Kui see koostöö kuskilt käriseb, siis see pole Eesti huvides. Kui seda koostööd saab parandada, siis on meie huvi seda teha ja mitte vaikides pealt vaadata.

Austatud peaminister! Riigikogu ootab huviga seaduseelnõusid, mis kuuluvad haldusreformi kavadesse. Meie soov on, et see reform tooks kaasa suuremate võimalustega avaliku võimu kohalikul tasandil. Aega ei ole enam palju jäänud, Riigikogu vajab aga aega nii aruteludeks kui otsuste langetamiseks. Jõudu tööle!

Austatud Riigikogu! Kas on ikka mõistlik, kui kohtuvõim annab seadusandlikule võimule märku vajadusest võtta vastu üks või teine seadus? Kui me teame seda ette, siis miks me ootame? Minu perekondlikus elus ei ole kooseluseaduse kehtimine viimase üheksa kuu jooksul kaasa toonud mitte mingit muutust. Ma usun, et sada rahvasaadikut võib kinnitada sama. Kui me ikka veel midagi kardame, siis mida? On ju meie võimuses lahendada olukord, kus laste huvidest lähtuvalt on kohus otsuse langetanud, aga rahvastikuregister ei saa kohtuotsust täita, sest neil pole piltlikult öeldes selliseid lahtreid. Ma kutsun teid veel kord üles laiemale arusaamisele õnnelikust inimesest!

Eestis praegu kõige kuumemal teemal soovib Riigikogu valimiskogule edu uue Eesti Vabariigi presidendi valimistel. Kahjuks ka seekord osutus üheks enim vaidlusi tekitanud teemaks küsimus, kas kehtiv kord presidendi valimiseks on ikka see õige. Mu isikliku sügava veendumuse kohaselt on see kõige ebasobilikum aeg selliseks debatiks. Sest kui nüüd keegi peab presidendi valimise korda valeks ning samal ajal osutub tema kandidaat valituks, siis saab ju presidendiks mitte päris õige inimene. Kas pole nii? Kutsun teid üles, et alates homsest nüüd alles jäänud 12 päeva presidendivalimisteni võiksid olla sellest teemast priid. Aga pärast seda saab uuesti arutada kõike alates otsevalimisest kuni ametikoha kaotamiseni.

Austatud Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves! Alates president Lennart Meri teisest ametiajast sai Riigikogu ettepanekul tavaks, et parlamentaarse riigi põhiseaduse arusaamade kohaselt peaks president vähemalt kord aastas avaldama oma mõtteid Riigikogu ees. Seda tava on nüüd hoitud ja täna on sul see võimalus kõigi eelduste kohaselt vaat et viimast korda. Täna sind Riigikogu poolt nende aastate eest! Meil pole nende aastate jooksul mitte kunagi tekkinud kahtlust, kas president saab ikka aru, et ta tasakaalustab rahva poolt valitud parlamenti. Saan aru, et see võis olla nii mõnigi kord keeruline. Aga oled olnud meie põhiseaduse sättele ja mõttele vastav president. Soovime sulle edu, isiklikku õnne ehk lihtsas eesti keeles öeldes: aitäh, Toomas! (Aplaus.)

2. 15:13 Vabariigi Presidendi kõne

16:58 Esimees Eiki Nestor

Härra president, palun teid Riigikogu kõnetooli!

16:58 Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves

Austatud Riigikogu esimees! Lubage mul teid parandada, kuna mul on veel üks esinemine siin ees nelja nädala pärast. Nii et te pole minust veel lahti saanud.

Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Teie uut tööaastat avades alustan sealt, kuhu jõudsin siinsamas auväärses saalis aprillis 2009 Asutava Kogu 90. aastapäevale pühendatud istungil, kutsudes üles meie parlamentarismi iga päev tugevdama, sest vastutustunnet ja riigimehelikkust ei ole kunagi liiga palju. Meenutasin siis, et kui Eesti on riigi ja rahvana tegutsenud esindusdemokraatia ideaale silmas pidades, on meil läinud päris hästi. Kui Eesti on aga sellelt teelt kõrvale kaldunud, siis on meil läinud päris halvasti.

Nii on see olnud ka ülejäänud maailmas. Demokraatiaga on lood väga halvasti seal, kus Montesquieu idee võimude lahususest ei toimi, seal, kus on täidesaatva võimu kummitemplist pseudoparlament, seal, kus kohtuvõim on täidesaatva võimu käepikendus ja otsustab, millised ajaloosündmused on aset leidnud ja millised mitte. Parlamentarism, päris parlamentaarne kord, küll paljude meelest tülikas, kulukas ja aeglane, on minu jaoks seaduste tegemiseks ja valitsuse moodustamiseks kõige õiglasem ja töökindlam viis, mis arvestab võimalikult paljude huvisid. Muidugi, kõik rahvaesindajad ei saa kõigile meeldida ega peagi seda. Muidugi, kriitikaks annavad mõned neist ka ise põhjust, olgu siis tegemist promillide, kuluhüvitiste või lastetoetusega laiemalt. Aga ma ei mõista jätkuvalt neid, kes igal aastal heidavad Vabariigi Presidendile ette, et ta kutsub meie riigi sünnipäeva vastuvõtule kõik Riigikogu liikmed. Iseseisvuse taastanud Eesti riigipead on just 24. veebruaril külalisi kutsunud ning loodan, et järgmine president jätkab seda parlamentaarset demokraatiat rõhutavat tava ja nõustub minuga, kui asendasin kuningliku protokolliga, kus mittevalitud välisdiplomaadid tulid tervitama enne meie riigi valitud esindajaid, hoopis vabariikliku protokolliga. Me oleme parlamentaarne riik.

Parlamenti kui institutsiooni ning parlamentaarsust kui põhimõtet tunnustades ei vähenda ma sugugi oma põhjendatud nõudlikkust kõrgeima võimu kandja poolt valitud Riigikogu suhtes, sest mitte valitsus ei otsusta parlamendi eest, vaid seadusandja seisab täitevvõimu kohal. See on parlamentarismi sisu ja olemus.

Täpselt nii, nagu me soovime, et täitevvõim selgitaks enda otsuseid ja sõltumatu kohtuvõimu lahendid oleksid mõistetavad tavakodanikulegi, tahavad valijad aru saada parlamendis tehtud valikutest. See on eriti oluline praegu, mil avalikes aruteludes – mitte ainult Eestis, vaid mujalgi Euroopas ja teisel pool Atlandit – enam faktid sageli ei loe, neid eiratakse või kasutatakse argumentidena valetamist. Minu jaoks on see osa Riigikogu liikme personaalsest vastutusest. Ühelt poolt mõjutab iga teie

nupuvajutus siin saalis, sõltumata sellest, mis värvi nupp on, vähemalt 1,3 miljonit inimest väljaspool parlamendisaali. Teisalt peaks ka teie sõnal, selgitusel olema samasugune roll.

Te teate, mis ootab Riigikogu uuel tööaastal. Haigekassa olukord ja meie vananevale ühiskonnale arstiabi kestlik tagamine, Eesti põllumajanduse konkurentsivõime ka keerulisel ajal, majanduse elavdamine, inimeste toimetulek, avaliku sektori maakondadesse hajutamine ja maakonnakeskustesse elu jätmine, vaidlused ainult nelja tõmbepunkti ümber, haldusreformi, riigireformi tulevik laiemalt, maksupoliitika võimalikud muudatused ja Eesti lähiümbrust arvestatavate aktsiisimäärade kujundamine, pagulaste lõimumine, e-Eesti ja kiire internetiühenduse jõudmine senisest rohkemate inimesteni. See on väga pikk loetelu, nendest probleemidest me loeme iga päev ajalehest.

Ning selle kõige kõrval on minu arvates enamasti olulisemadki välis- ja julgeolekupoliitikaga seotud teemad: Brexiti mõju ja Euroopa Liidu tulevik, Euroopa jätkuvalt keeruline julgeolekupilt, kestev rändekriis, populismi levik. Loetelu mõistagi pole lõplik. Euroopa Liitu ja NATO-sse kuuluva Eesti parlament tegeleb kõigega, mis meid ümbritseb ja mõjutab nii siin kodus kui ka kaugemalgi. Piltlikult öeldes on teie töölaudadel kõik alates Euroopa Liidu eesistumise teemadest kuni sõidueksami võimaluste piiramiseni maakonnakeskustes.

See on parlamentaarse riigi parlamendi roll, mida iseloomustab ka valitsusliidu ja opositsiooni mõistlik koostöö, lisaks igapäevane suhtlemine vabakonnaga. Tugev ja vajadusel häälekalt kitsaskohtadele tähelepanu osutav kodanikuühiskond ei asenda muidugi parlamenti, aga on toimivas demokraatias parlamendile toeks ja hädavajalik.

Head Riigikogu liikmed! Kaks nädalat tagasi toimusid põhiseaduse kohaselt parlamendis järgmise Vabariigi Presidendi valimise kolm vooru, kahjuks edutult. Vähem kui kahe nädala pärast koguneb valimiskogu ning juba arutavad poliitikud ja ajakirjanikud, et sealgi ei pruugi uus president saada valitud ning kõik tuleb tagasi Riigikogusse. Ma kahtlen, kas siis oleks Eestis põhiseaduslik kriis, küll aga läheks see vastuoolu põhiseaduse mõttega. Ka saaks kahjustatud võimu – selle mõiste kõige avaramas tähenduses – usaldusväärsus, nõrgeneks uue riigipea stardipaku tugevus, sest asjade selline käik annaks hoogu neile, kes näevad kõikjal poliitikas hämaraid sobinguid ja tumedaid salakokkuleppeid. Ometi pole ma nõus, et presidendi valimise korda peaks põhimõtteliselt muutma. Parlamentaarset riigi presidendi volitused ei toeta tema otsevalimist. Siis eviks täidesaatva võimuta president otsemandaati, ent täidesaatval võimul – valitsusel – oleks vaid kaudne mandaat. See viib peaaegu alati ebastabiilse valitsemiseni või vähemalt tõsiste pädevusprobleemideni.

Avalikkusele tundmatut inimest Eesti presidendiks ei valita. Seega on ebaoluline ka jutt, millal kellegi kandidatuur ametlikult registreeritakse. Kandidaatide kirglikud debaadid viimastel kuudel vaid kinnitavad seda. Küll aga kutsun teid kaaluma, kas valimiskogu teine voor ei peaks lõppema igal juhul riigipea valimisega, mis tähendaks enim hääli saanud kandidaadi võitu, mitte senist nõuet, et valituks saab kandidaat, kelle poolt on enamik hääletamisest osavõtnuid. Seda pole võimalik teha põhiseadust muutmata, mille eesmärk oleks vähendada oluliselt võimalikke mänge tühjade või rikutud hääletussedelitega.

Seni neli korda – aastatel 1996, 2001, 2006 ja 2011 – on Vabariigi President valitud nii, nagu põhiseaduse säte ja ka mõte seda ette näevad. Need, kes on presidendivalimisi üritanud kasutada enda erakonna või mõne inimese iludusvõistlusena, on läbi kukkunud. Eesti põhiseaduse mõte ei vaata presidendivalimisi kui iludusvõistlust või meelelahutussaadet koos joonistuskonkurssidega, vaid kui erakondade avalikku kokkuleppimist, et valida riigipea.

Ma ei varjanud, et pidasin õigeks järgmise Vabariigi Presidendi valimist juba Riigikogus. Siin vajalikku poliitilist kokkulepet erakondade vahel paraku ei tekkinud. Valimiskogus oleks kokkulepe möödapääsmatu. Vajame kokkulepet selleks, et valida president, kellel on parlamentaarsetele riigile kohane poliitiline toetus, kes teab enda põhiseadusest tulenevat ametijuhendit ning seisab oma kogemuste ja mõistusega Eesti eest nii kodus kui ka välissuhtluses.

Presidendikandidaadid on üldjoontes teada. Ma loodan väga, et näeme valimiskogus mitte kombineerimist ja ülekombineerimist, mitte äratagemist ja kellegi reitingule lisapunktide otsimist, vaid riigimehelikku otsustamist, näeme valijameeste vastutustundlikku kokkulepet valida järgmine Vabariigi President 24. septembril. Ja see valik on kindlasti kõige õigem.

Ma tänan teid tähelepanu eest! Kahjuks või teie seisukohast õnneks on see viimane kord, kui ma esinen parlamendi avaistungil. Kõik need korrad on mulle olnud väga meeldivad, mõtlemapanevad ja ma olen tänulik selle võimaluse eest. Jõudu tööle! (Aplaus saalis.)

16:58 Esimees Eiki Nestor

Tänan, Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves!

15:27 Istungi rakendamine

16:58 Laulukoor

Laulab poistekoor. (Aplaus.)

16:58 Esimees Eiki Nestor

Rahvusooperi Estonia meeslauljate järelkasv esitas teile Andres Lemba ja Anli Eha laulu "Minu juurte lugu". Aitäh, Estonia poistekoor ja Hirvo Surva! (Aplaus.) Ei läinudki kaua aega, kui juba saab üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Vabariigi Valitsuse nimel Heili Tõnisson, palun!

16:58 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud härra esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kümme seaduseelnõu. Esiteks, kindlustustegevuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Teiseks, käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Kolmandaks, Eesti Vabariigi valitsuse ja Vietnami Sotsialistliku Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab eelnimetatud kolme seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Sven Sester. Neljandaks, rakkude, kudede ja elundite hankimise, käitlemise ja siirdamise seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski. Viiendaks, laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest käsitleva Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu. Kuuendaks, kohtutäituri seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab nende kahe seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust justiitsminister Urmas Reinsalu. Seitsmendaks, liiklusseaduse, riigilõivuseaduse ja toote nõuetele vastavuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja taristuminister Kristen Michal. Kaheksandaks, mahepõllumajanduse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust maaeluminister Urmas Kruuse. Üheksandaks, Montenegro ühinemist käsitleva Põhja-Atlandi lepingu protokolliga heakskiitmise seaduse eelnõu. Kümnendaks, Horvaatia Vabariigi Euroopa Majanduspiirkonnas osalemise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab eelnimetatud kahe seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust välisminister. Aitäh!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

16:58 Külliki Kübarsepp

Hea Riigikogu, edukat uut hooaega! XIII koosseis ei saa kindlasti rahul olla haldusreformi seaduse vastuvõtmise ja selle sisuga. Sellespärast esitame arupärimise peaminister Taavi Rõivasele seoses raskustega haldusreformi seaduse rakendamisel. Nimelt, Riigireformi Radari kolleegium andis praegusele valitsuse tegevusele hinde "kaks". Suurima probleemina toodi välja, et puudub riigireformi juhtimine. Haldusminister on oma taseme saavutanud, aga meil puuduvad ulatuslikud poliitilised otsused, mis viiksid meid edasi. Ka omavalitsusjuhtide hulgas on tunda väikest pettumust, et me oleme paigale jäänud. Riigikogu on leppinud ainult omavalitsuspiiride nihutamisega, mitte jõudnud tulubaasi ja ülesannete aruteludeni. Seetõttu me teemegi uuesti peaministrile ettepaneku kaaluda ja mõelda, kas peaminister ei peaks haldusreformi, sh riigireformi läbiviimisel suuremat rolli mängima. Vabaerakond tegi selle ettepaneku 2015. aastal koalitsiooniläbirääkimiste laua taga, aga tookord ei leidnud see toetust. Loomulikult soovime ka teada, miks on äkitselt loodud teatud erisusi rahastamise osas. Näiteks võib tuua Saaremaa ja Hiiumaa, kui nad moodustaksid ühe suure maakonnapõhise omavalitsuse. Kust see erisus tuli, miks teistes maakondades samasugust lähenemist ei rakendata ja üleüldse, mis saab peaministri arvates meie haldusreformist ja riigireformist. Aitäh!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Siret Kotka, palun!

16:58 Siret Kotka

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Eesti Keskerakonna fraktsioon algatab Riigikogu otsuse eelnõu, millega tehakse Vabariigi Valitsusele ettepanek maksta riigieelarvest aastatel 2017–2020 põllumeestele üleminekutoetust Euroopa Liidu lubatud maksimaalses määras. Nagu te teate, on viimastel aastatel meie põllumehi tabanud üks hoop teise järel. Sigade Aafrika katk vohab Eestis juba tükimat aega ning katku ei suudeta mitte kuidagi piirata. Hoopis vastupidi, katk muudkui haarab uusi maid ning järjest enam laieneb kolmas tsoon, mistõttu seakasvatajad peavad peaaegu muidu sealiha ära andma. Ka piima hind on olnud juba tükki aega väga madalal tasemel ja farmid ei suuda enam mitte kuidagi ots otsaga kokku tulla. Te nägite, täna on 10 000 piimapudelit Riigikogu ees platsil – see tõestab hullu asjade seisust. Oleme juba väga lähedal olukorrale, kus 10 000 lehma asemel tuleb tapamajja viia 30 000 piimalehma. Te mäletate, kümme aastat ja natuke rohkem tagasi oli ka selline olukord. Ma usun, et me ei taha, et see põllumajanduses uuesti kordub. Kõik see on suurel määral seadnud küsimärgi alla Eesti toidujulgeoleku. Eesti põllumeest tuleb kohelda võrdväärselt teiste Euroopa Liidu põllumeestega ning me peaksime maksma kõikidele toetusi, mida on Eesti riigieelarvest võimalik maksta. Meie, Riigikogu liikmete kohus on tagada, et Vabariigi Valitsus täidaks seadust ja maksaks põllumeestele üleminekutoetust ja et kodumaine toit oleks olemas. Toetagem palun Eesti põllumehi! Aitäh!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

16:58 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud esimees! Tere päevast kõigile! Reformierakonna fraktsiooni nimel annan üle eelnõu, millega muudetakse Riigikogu otsust julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamise kohta. Nimelt, meie fraktsioon soovib, et julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni liikmeks nimetatakse Peep Aru Martin Kuke asemel. Suur tänu!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin, palun!

16:58 Igor Gräzin

Austatud esimees! Selle suure segaduse taustal, mis on tabanud välispoliitikaalast askeldamist, me teeme vahepeal ühe säärase ettepaneku, et muuta Riigikogu kodu- ja töökorra seadust, ja seda järgmisel kujul: seaduse § 18 lõike 1 punktis 1 asendada sõnad "Euroopa Liidu asjade komisjon" sõnadega "Euroopa Liidu ning Suurbritannia ja Põhja-lirimaa Ühendkuningriigi asjade komisjon" ja edaspidi tekstis teha samad muudatused vajalikus käändes. Kunagi edaspidi, aasta kahe-kolme pärast võiks seda veel laiendada ja kasutada nimetust "Euroopa Liidu riikide ja sealt lahkuma asunud riikide komisjon". Praegu oleks see ennatlik. Idee käis välja Saksamaa liidukantsler proua Angela Merkel ja seda rõhutas välisminister John Kerry, kes ütles lause: "Suurbritannia osa Euroopa Liidus ei ole vähenenud, aga see on muutunud." Tänan!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

16:58 Krista Aru

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Edukat ja rõõmsat alanud tööaastat! Mul on rõõm ja au anda Eesti Vabariigile fraktsiooni kaheksa liikme nimel üle arupärimine riigiminister Arto Aasale. Arupärimine puudutab selle aasta mais valminud suurt ja mahukat, rohkem kui 600 lehekülje pikkust riigi ülesannete analüüsi. Kahjuks esineb selles suures ja mahukas dokumendis sõna "kultuur" väga vähe. Kultuurist nii laiemas kui ka kitsamas tähenduses on natuke juttu ainult maavalitsuste puhul, ka antakse ülevaade Kultuuriministeeriumi tegevusest ja asutustest, kuid jäetakse mõtestamata meie kultuuri tegelik väärtus ja olulisus. Me esitame kuus küsimust lugupeetud ministrile ja küsime, miks

kõige rohkem on keskendunud muuseumivaldkonnale, sest samas nenditakse, et muuseumidega on kõik väga hästi. Miks ei ole analüüsitud rahvaraamatukogude võrku ning kuivõrd püütakse nüüd tsentraliseerida kogu kultuuriasutuste võrku? Mul on rõõm see arupärimine üle anda.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, olen vastu võtnud kaks arupärimist ja seaduseelnõusid 13. Rahvasaadik Gräzin väljus, aga ma palun tema fraktsiooni juhtidel talle edasi anda, et las ta pöördub eelnõu vormistamise asjus meie kantselei poole. Ta võiks mõne juristiga vestelda, siis tuleks eelnõu parem. Nii et kokku on vastu võetud 13 seaduseelnõu ja kaks arupärimist ning me käitume nendega kodu- ja töökorra seaduses sätestatud korras. Palun kohaloleku kontroll!

Kohaloleku kontroll

Hetkel viibib täiskogu istungil 78 Riigikogu liiget, puudub 23.

Päevakorra kinnitamine. Tähelepanu! Seoses välisminister Marina Kaljuranna puhkusega on Vabariigi Valitsus teinud taotluse arvata käesoleva töönädala päevakorrast välja tänase istungi esimene päevakorrapunkt, see on arupärimine Eesti Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks saamise kohta 2020. aastal. Koos selle täpsustusega, austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu täiskogu IV istungjärgu 1. töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 78, vastu ei olnud keegi, erapooletuid oli 1. Riigikogu IV istungjärgu 1. töönädala päevakord on kinnitatud.

3. 15:45 Arupärimine kaitseväekohustuslaste tervise kohta (nr 230)

16:58 Esimees Eiki Nestor

Nüüd siis arupärimised. Kõigepealt Riigikogu liikmete Viktor Vassiljevi, Aadu Musta, Anneli Oti, Erki Savisaare, Olga Ivanova, Rein Ratase, Tarmo Tamme, Enn Eesmaa, Dmitri Dmitrijevi, Oudekki Loone, Märt Sultsi, Marika Tuus-Lauli, Kadri Simsoni, Mailis Repsi, Peeter Ernitsa ja Siret Kotka arupärimine. Arupärijate nimel Viktor Vassiljev, palun!

16:58 Viktor Vassiljev

Hea Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! On suur au ja ülim nauding tõdeda, et sel hooajal olen mina osutunud selleks isikuks, kes avab arupärimiste vooru. Ma olen kaugel mõttest, et ma olen osutunud selleks valituks oma isikuomaduste tõttu, pigem on ikkagi tegemist tähtsa küsimusega. Eesti on oma geograafilises asupaigas aegade hämarusest alates ikka olnud ajalooliselt tähtsate ja valusate sündmuste ristumise kohas. Sellepärast ei ole meie kaitsevõime mitte ainult teoreetiline või formaalne küsimus, vaid – jumal hoidku selle eest! – see võib osutuda tõesti eluliselt vajalikuks.

Seoses sellega teeb minule ja 16 Keskerakonna fraktsiooni liikmele muret meie kaitseväekohustuslaste tervises seisund. Nimelt osutus eelmisel aastal nendest noortest, kes läksid Kaitseressursside Ameti arstlikku komisjoni, vähem kui üks kolmandik ehk 31,4% kõlblikuks. Ja nendest, kes siiski tunnistati kõlblikuks, saadeti umbes viiendik pärast seda, kui nad mõnda aega olid teeninud, ikkagi koju, sest nad ei saanud hakkama, ei olnud kõlblikud.

Küsimus on siis selles, mis toimub. Kas on liiga ranged tingimused või on miskit meie noorsooga toimumas, et ta on hukka minemas? Kuidas on võimalik, et kaks kolmandikku meie noortest kas ei mõista ühte jalga sammuda või ei jaksa püssi maast üles tõsta? Igale juhul küsimused on üleval ja kaitseminister on meil olemas ning meie praegune kaitseminister on usutavasti parem kui nii mõnigi eelmine kaitseminister, kes ei ole sõjaväes käinudki. Ma usun, et praegune kaitseminister oskab midagi vastata nendele kolmele küsimusele, mis me esitasime.

Kõigepealt: miks meie noored ei vasta nõuetele? Teiseks: milline oli noorte kutsealuste tervislik seisund viis aastat tagasi ja kuidas on see viie aastaga muutunud? Vastusest saame teha järeldused üldise arengusuuna kohta. Ja lõpuks: mida on teinud ja mida kavatseb ette võtta ministeerium, et meil siiski valdav osa noortest suudaks läbida selle karastuskooli, milleks paratamatult ja üsna loomulikult on kaitsevägi, sest see mitte ainult ei karasta inimest, vaid on ka patriootliku kasvatusel koht? Me võime siin

rääkida soolisest võrdõiguslikkusest või mitte, aga mehe teeb meheks ikka see, kui ta oskab koos teiste meestega metsas telgis ööbida, oskab püssi lasta, oskab enda eest seista, oskab arvestada sellega, et temaga õlg õla kõrval ja seljad vastamisi on teised mehed, kes samadel eesmärkidel ja sarnase ettevalmistusega on alati nõus välja tulema, et kaitsta naisi ja lapsi, et kaitsta kodumaa vabadust ja kindlustada meie tulevik, et püsiks siin meie rahvas, meie kultuur, meie keel ja me elaksime edasi sellel maalapil, mis paraku ka edaspidi on nii NATO piiriks kui ka Euroopa Liidu piiriks. Ohutu see elu siin ei ole ning mingit ohutustunnet ei ole ju ka meie emadel ja isadel ning vanaemadel ja vanaisadel, kui nende pojad ja pojapojad ei oska püssi lasta, ei oska ennast ja oma peret kaitsta. Kuidas nad ikkagi oskaksid kaitsta seda riiki, kus me tahame elada veel ja veel? Aitäh!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab kaitseminister Hannes Hanso. Palun!

16:58 Kaitseminister Hannes Hanso

Head Riigikogu liikmed! Ka minu poolt soojad tervitused uue poliithooaja alguse puhul! Ning suur au on olla siin uue istungjärgu esimesele arupärimisele vastaja. Sel nädalal saab mul aasta – mõni päev on siiski veel minna – selles ametis täis. Loomulikult, meie ees seisab riigikaitseküsimustes, nagu ka eelkõneleja väga elulisi arve tuues viitas, väga palju keerulisi ja raskeid ülesandeid. Ajateenistus loomulikult on üks peamistest komponentidest, mille baasil me oma reservile rajatud sõjaväge üles ehitame, ja seetõttu on noorte tervis kahtlemata nii ühiskondlikus plaanis kui ka Kaitseväe plaanis ääretult oluline.

Aga esiteks natukene statistikat. Tegelikult on nii, et päris üheselt öelda ei saa, et kahe kolmandiku kutsealuste tervises seisund ei luba neil teenistuskohustust täitma asuda. Nimelt, Kaitseressursside Ameti arstlik komisjon saab teha kolm võimalikku otsust. Esiteks, et kutsealune vastab kehtestatud tervisenõuetele ja ta suunatakse ajateenistusse. Selliseid otsuseid tegid Kaitseressursside Ameti arstlikud komisjonid eelmisel aastal tõepoolest umbes kolmandiku kutsealuste kohta. Kui kutsealune ei vasta kehtivatele tervisenõuetele, siis langetatakse vastav otsus ja selliseid otsuseid tehti möödunud aastal 29% kutsealuste kohta. Ent enim tehti otsuseid, et kutsealune ajutiselt ei vasta tervisenõuetele. Sellisel puhul, head Riigikogu liikmed, antakse kutsealusele ajapikendust oma tervise parandamiseks ning ta kutsutakse uuesti komisjoni ette, kuni ühel hetkel saab teha otsuse selle kohta, kas kutsealune vastab või ei vasta tervisenõuetele. Selliseid otsuseid tehakse tegelikult kõige rohkem. Möödunud aastal näiteks moodustasid sellised otsused umbes 40% kogu otsustatud kaasustest. Pean ka täpsustama, et nendest ajutiselt mittekõlblikest umbes kolmandik tunnistatakse siiski hiljem tervisenõuetele vastavaks. Mis puudutab peamisi diagnoosigruppe, siis põhjuseks, miks enamik kutsealuseid teenistusest kõrvale jäetakse, on psüühika- ja käitumishäired ning lihas-luukonna ja sidekoe haigused. Teine küsimus oli, kuidas on olukord muutunud viimase viie aasta jooksul. Märkimisväärsed muudatusi tegelikult toimunud ei ole. Teenistuskõlblike, mittekõlblike ja ajutiselt mittekõlblike suhtarv on püsunud sama, nagu ka mittekõlblikuks tunnistamise peamised diagnoosigrupid – need, mida ma just ära nimetasin.

Tegelikult tahaks eelneva valguses ümber lükata ühe levinud valearusaama, mis kipub arstlike komisjonide statistikat vaadates tekkima. See arusaam kumab läbi ka sellest samast arupärimisest siin ja see arusaam on see, et justkui Eesti noored oleksid kuidagi eriti haiged. Ei ole tegelikult Eesti noored eriti tõbised, kindlasti pole nad haigemad kui näiteks Soome noored, kellest kaitseväeteenistusse võetakse 75%. Pigem on küsimus meie tervisenõuetes, mis on kehtestatud kaitseväeteenistusse võetavatele noortele. Need nõuded on Eestis üsnagi ranged. Nii et küsimus on pigem selles, kas nende tervises seisund vastab nende nõudmistele, mida meie kaitseväeteenistus eeldab. Ühest küljest on sellised ranged tervisenõuded põhjendatud. Me ei valmista ajateenijaid ette jõhvikal käimiseks või seente korjamiseks, me valmistame neid ette väga konkreetset riigi kaitseks ja tänapäeva sõjaks. Tõin siin ennist Soome näite. Soomes on pandud rõhku mitte ainult inimeste ettevalmistamisele sõjaliselt riigikaitseks, vaid on ka motivatsioon, et inimesed läbiksid kaitseteenistuse – filosoofiline alus on seega mõnevõrra teistsugune. Meie puhul tähendab see seda, et keskmine ajateenija peab suutma kiiresti ja raske varustusega joosta, roomata, läbida pikki vahemaid, kanda seljas mitte ainult automaati, vaid näiteks ka üle kümne kilo kaaluvat kuulipildujat või tankitõrjegranaadiheitjat koos laskemoonaga ja nii edasi. Olen ka ise koos meie sportlastega sidepataljonist ühe täieliku sõduritesti läbi teinud ja ütlen, et see on päris ränk asi. See kestab üle 20 tunni, 36 kilo seljas, 20-kraadises külmas ja sügavates

lumehangedes, hommikul kell 4 on algus ja sisuliselt kulub ööpäev kuni kogu katse lõpetamiseni. Vahepeal tuleb varjuda, siis astuda lahingutegevusse ja täita kõikvõimalikke ülesandeid. Jah, peale kolme või nelja kuud seda n-ö SBK-d ehk sõduri baasväljaõpet on see päris tõsine füüsiline väljakutse. Ja see, mida ma nägin, oli, ma ütleks, väga muljet avaldav.

Aga teemapüstitus kui selline muidugi on õige. Need tervisenõuded vaadati 2013. aastal üle ja võib-olla tõesti on praegu kehtivad nõuded liiga ranged. Selles mõttes, et kaugeltki mitte kõik tänapäeva sõjas vajalikud ametikohad ei eelda näiteks suurte raskuste kandmist või pikkade vahemaade jalgsi läbimist. Palju on ametikohti, kus vaimne vastupidavus või matemaatiline mõtlemine või arvuti käsitlemise oskus on sama olulised. Kui me sellises tehnoloogilises toitumisahelas liigume oma Kaitsevägega väga süsteemselt järjest kõrgema tehnoloogia kasutuselevõtu poole, siis on tõesti põhjust tervisenõuetesse paindlikumalt suhtuda. Praegu me mõõdame kutsealuseid ühe mõõdupuuga.

Ja ega Eesti noored tegelikult väga haiged ei ole. Seda kinnitab ka sõltumatu, tsiviilsektori tervishoiuspetsialistide kogutud statistika. Lisaks küllap näete tänaval ka ise, et inimesed kõnnivad meil üldiselt kahe jala peal. Tervise Arengu Instituudi läbi viidud Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringu andmetel esines pikaajaline haigus või terviseprobleem 29%-l meid huvitavast vanusegrupist ehk siis noormeestest vanuses 16–27 eluaastat. Selle uuringu järgi on terviseprobleemid põhimõtteliselt samad, mida ma juba nimetasin: need on seotud liigesehaigustega, traumadega, lülisambahaiguste ja depressiooniga, samuti kõrgeenenud vererõhuga, ülekaalu ja rasvumisega. Selline üldine tervisestatistika näitab, et tõsisem terviseprobleem võib esineda mitte 60%-l, vaid pigem 30%-l noormeestest. See meie kogutud statistika põhimõtteliselt vastab ka teistele tervisestatistika andmetele. Loomulikult, meie süsteem on üles ehitatud nii, et me tegeleme kutsealuste puhul kontingendiga, mille ühiskond meile ette annab. Mul sündis 40 päeva tagasi laps ja riigikaitsega pole tal midagi tegemist enne, kui ta on nii vana, et temast on saanud kutsealune. Aga tahan öelda, et me peame tegelema selle produktiga või selle materjaliga – ühiskondlikus plaanis materjaliga –, mille ühiskond meile ette annab. Me oleme alustanud Kaitseressursside Ametiga arstlike komisjonide töö täpsemat analüüsi, et aru saada, mismoodi noorte tervise seisund ühes või teises Eesti piirkonnas erineb ning mis on selle põhjusteks. Statistikat vaadates me näeme eri kohtades väga erinevat teenistusest vabastamise protsenti. See on kindlasti üks suur küsimus, miks kusagil saab suunata teenistusse 70 või 80%, teisel aga näiteks 30% kohaletulnutest. Tuleb vaadata, mis selle kõige taga on.

Riigikogu võttis möödunud aastal vastu väga targa seaduse, mille me ise muidugi kirjutasime, et uuest aastast saavad arstlikud komisjonid üle terve riigi – loomulikult kutsealuse nõusolekul – ligipääsu e-tervise infosüsteemile. See aitab meie arstlikel komisjonidel teha paremaid ja teadlikumaid otsuseid ning annab ka pikaajalise ülevaate, mitte ainult hetke läbilõike noore inimese hetkeseisundist. Me näeme tervet tema terviseajalugu.

Sellega me saavutame kaks või kolm asja korraga. Esiteks säästame määratult maksumaksja raha. Praegu me hekseldame läbi 13 000 inimest ja ühe inimese läbihekseldamise hind on natuke alla 200 euro. Ka tekib võimalus inimeste jooksutamist vähendada. Kui nad teevad selle linnukese, et nad on nõus, et nende andmed edastatakse, siis on kõik palju lihtsam. Võib-olla mõnda noort pole üldse põhjust komisjoni kutsuda, võib-olla mõne puhul tekib küsimus, et oled terve elu terve olnud, miks siis nüüd põlv valutab. See on väga oluline uuendus ja see jõustub uuest aastast. Aitäh Riigikogule, et te selle targalt vastu võtsite!

Aga väljalangemine ajateenistuse käigus on jah probleem. Me oleme oma uuringutega jõudnud järelduseni, et tegelikult ajateenijatele teenistuse käigus nii suur füüsiline koormus ei lange, et neist umbes 20% peaks välja langema. Ilmselt on põhjused kusagil mujal. Eks kindlasti mõjub täiesti teine keskkond, igapäevaste harjumuste kõikvõimalik muutmine. Inimesed ikkagi pannakse sõna otseses mõttes telki elama, hommikul vara ärkama ja siis kõik korraga sööma ja tualettruumis käima. Siin on mingisugused sellised põhjused minu arvates ka, mängus ei ole otseselt tervise- või mingid füüsilised probleemid. Võib olla ka teisi probleeme. Mina kindlasti kavatsen sellele teemale suurt tähelepanu pöörata.

Käimas on kümneaastase arengukava tegemine ja üks nendest asjadest, mida me peame kindlasti analüüsima, ongi see, kas meie Kaitseväge suurus kümne aasta perspektiivis on optimaalne. Võib-olla ei ole, võib-olla peaks seda suuremaks tegema. Kui meie vajadus reservväelaste järele jääb samaks, siis hakkab tegelikult asjaomane protsent tulevikus nii või teisiti tõusma. Lihtsalt elanike ja ka potentsiaalsete kutsealuste arv väheneb ning kui me otsustame liikuda teises suunas ehk siis ajateenijate arvu suurendada, siis loomulikult nende osakaal elanike arvus kasvab.

Mis puutub sellesse paindlikkusesse, millest ma juba rääkisin, siis seda me praegu tolle kümne aasta arengukava raames väga tõsiselt arutame. Ühel hetkel jõuavad loomulikult kõik need diskussioonid ka siia Riigikogusse.

Nii et me peame nendes küsimustes keskenduma kõige paremale võimalikule integratsioonile. Samas ma igaks juhuks ütlen, et kõikide teatud vanusegrupi noormeeste ajateenistusse võtmine ei tohiks olla eesmärk omaette. Meil on oma eelarve juures optimaalne Kaitsevägi. Loomulikult me peame tegema valiku, kas me loome lihtsalt üksusi, kes käivad automaadiga metsas, või hoopis panustame näiteks soomusmanöövervõime tekitamisele. Mõlemat korraga, kõike me ei saa. Need on need valikud ja me peame neid tegema sõjaliselt hästi ratsionaalsest vaatenurgast. Üksused, mis meil olemas on, tuleb komplekteerida ja seni me oleme seda suutnud. Jah, on olnud väljalangejaid, aga tegelikult me võtame kaitseväeteenistusse noormehi teatud varuga, et seda probleemi vältida.

Nii et küsimused, mis siin tõstatatud on, on kõik õigustatud. Aga ma mingit musta, tumedat pilti ei maaliks. See protsess on dünaamiline ja me jätkame kohandumist aja nõuetega, nii nagu kõik teised valdkonnad. Midagi ei ole lõplikult valmis, me peame olema paindlikud, et meie riigikaitse oleks parim. Aitäh!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Enn Eesmaa, palun!

16:58 Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud minister, tänan põhjalike vastuste eest! Jäi kõrva võrdlus Soomega: et meil on vastuvõtutingimused rangemad ja soomlasi läheb kaitsevähke üsna palju rohkem kui eestlasi. Kuid sellel ajal on ka teine külg. See on kokkulepe, millised on piirid, mis tingimustel mehi teenistusse võetakse ja mis põhjustel mitte. Väga oluline on see, kui palju Soomes pärast välja langeb. Meil on enam-vähem see protsent teada. Äkki on niimoodi, et soomlasi pärast langeb rohkem välja kui meil siin Eestis?

16:58 Kaitseminister Hannes Hanso

Ma täpset Soome statistikat ei tea. Minu teada on neil süsteem üles ehitatud selliselt, et väga palju välja ei lange. Eesmärk on ikkagi, et inimesed, kes on ajateenistusse võetud, saavad selle ka lõpetada. Aga ma tean, et kui Eestis on tarvis arstliku komisjoni otsust, selleks et ajateenija, kellel on kaebusi, saaks lahkuda, siis Soomes lihtsalt väeosa ülem võib selle otsustada, kui ajateenija ükskõik mis põhjusel ei taha teenida. Bürokratiat on neil selles küsimuses vähem. Aga nagu ma ütlesin, meil on selles valdkonnas aus filosoofiliselt täiesti erinev arusaam. Oletagem, spekuleerigem või teoretiseerigem, et me võtame ajateenistusse 80% või 90% kutsealustest. Selleks on vaja täiendavat infrastruktuuri, meil peavad olema kasarmud, toit, väljaõpe ja kogu vajalik tehnika ning instruktorid. Saja ajateenija kohta on vaja – ma peast ütlen – kaheksa või üheksa instruktori ametikohta. Sel juhul me peaksime oma Kaitseväge selles mõttes kasvatama, aga meie sõjaline võimekus kannatab, sest me kulutame olemasolevat piiratud ressursi lihtsalt väljaõppe peale. Sellise tasakaalukoha määramine on igas riigis ilmselt erinev, aga muidugi me vaatame alati, mida teised riigid teevad. Ilmtingimata ei pea alati ise jalgratast leiutama ja selles mõttes on naaberriikides toimuv oluline. Me oleme kogu aeg ajateenistuspõhise reservi loomist jätkanud. Nagu me teame, otsustasid vahepeal paljud meie naabrid – Läti ja Leedu näiteks, aga ka Rootsi – sellest loobuda, nüüd on Leedu ajateenistuse taastanud, Rootsi aga valinud teatud hübriidlahenduse. Me oleme selles mõttes kogu aeg õigel teel olnud. Ma tean, et ka Lätis on asi uuesti arutlusel. Aga meie süsteem on ennast õigustanud. Kui me räägime kogu kontingendist, mis meil sõjaajal kasutada oleks, siis nii väikese riigi puhul umbes 21 000 inimest on väga hea. Me oleme selle süsteemi reaalselt järele proovinud ja teame, et see on tegelikult töötav süsteem.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

16:58 Peeter Ernits

Aitäh, juhataja! Hea kaitseminister! Kui 26% meie poistest on psüühika- ja käitumishäirete tõttu tegevteenistuseks kõlbmatud, siis kas see peegeldab tervet ühiskonda? Kas näiteks teie juhitas Kaitseministeeriumis või siin Riigikogus või ka muudes asutustes on samuti 26% personalist psüühika-

ja käitumishäiretega või see iseloomustab ainult seda noorte poiste seltskonda? Või on hoopis nii, et hilisemas vanuses see protsent hoopis suureneb, mis oleks loogiline?

16:58 Kaitseminister Hannes Hanso

Ma arvan, ei oleks paslik, kui mina Riigikogu selles mõttes iseloomustaksin. Ka Kaitseministeeriumis ei ole sellist analüüsi minu teada tehtud. Aga ma usun, et sõel, mis inimestel tööle saamiseks konkurssidel läbida tuleb, on väga tihe. Viimasel ajal kandideerib ühe ametikoha peale tihtilugu vähemalt paarkümmend inimest ja see juba näitab, et ükskõik mis tasandil on nad ennegi läbinud väga tiheda sõela ja neil on varasem töökogemus. Ja ega 16.–27. eluaasta vahel ei ole inimestel sugugi ainult psüühikaprobleemid, võivad olla ka teised haigused. Kui uuesti nimetada, siis tõesti on psüühika- ja käitumishäired, kuid ka lihas-luukonna ja sidekoe haigused. Ma ei ole küll arst, aga ma saan kinnitada, et sellel 26%-l ei ole kindlasti üks diagnoos. Tegu on statistikaga, kuidas meie ühiskonnas mingites valdkondades lood on. Mittemeedikuna ei kuulu kindlasti minu kompetentsi komisjonide otsuseid õigeks või valeks hinnata. Peab usaldama inimesi, kes oma tööd teevad.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Viktor Vassiljev, palun!

16:58 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra Riigikogu esimees! Härra minister, kolleeg Ernitsa küsimus oli päris huvitav. Enne teid oli ametis kaks kaitseministrit, kes ei käinud sõjaväeteenistuses. Teie olete käinud. Nii et ühe kolmandiku printsiip kehtib ilmselt ka kõige kõrgemas ešelonis. Aga minu küsimus on teine. Te väidate, et sõjaväeteenistus on ääretult raske, tuleb käia näiteks kümme kilomeetrit, kümne kilo raskune kuulipilduja seljas, ja ööbida telgis. Aga noored mehed saavad ju massiliselt hakkama sellega, et lähevad teise külla simmanile, seljakotis kaks *six-pack*'i, mille löögijõud ei ole mitte palju väiksem kui kuulipildujal, ja ööbivad Rabarockil telgis. Pole mingit häda! Mis ikkagi muutub järsku, mis klõps käib ära siis, kui nad lähevad Kaitseressursside Ameti arstlikku komisjoni, kus tuleb välja, et pikka maad nad käia ei saa, ööbida telgis ei saa ja raskusi tõsta ei julge?

16:58 Kaitseminister Hannes Hanso

Proovin siit kusagilt küsimuse välja lugeda. Ma olen nõus, et on inimesi, kes on rohkem huvitatud kaitseväeteenistusest ja riigikaitseesse panustamisest kui mõned teised. Noorus on noorus! Ja nagu ma ütlesin, siis tegelikult, kui me vaatame, kes lähevad teenistusse ja kelle teenistus lükatakse edasi, siis ei saa öelda, et Eesti noored on kõik haiged. Ma arvan, et Rabarockid ja külasimmanid on kindlasti füüsiliselt väga kurnavad, aga nad mõjutavad inimese tervist ja kogu käitumist ka positiivselt. See on see nn materjal, millega me tegeleme, ja me oleme seni leidnud toimiva tasakaalu, mis vastab meie vajadustele. Nagu ma juba seletasin, meie eesmärk ei saa olla 100% teatud vanusegrupi noorte kaitseväeteenistusse võtmine.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

16:58 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea minister! See, et noored kukuvad teenistusest välja, on ju tegelikult tagajärg. Mitmed uuringud on näidanud, et koolides ei suudeta enam tagada piisavat kehalist kasvatust, anda tugevat füüsilist põhja järgneva eluks. Kui ma vaatan valitsuse tegevuskava punkti 6.29, siis seal on väga selgelt öeldud, et soovitakse gümnaasiumiastmes järk-järgult riigikaitsekäsitus muuta põhiõppekava osaks. Kui kaugele te sellega jõudnud olete? On välja käidud ka idee, et sellest samast 2%-st, mis me kulutame kaitseks, võiks midagi eraldada koolides riigikaitseõpetuseks. See puudutab minu arvates ka füüsilist valmisolekut. Kui kaugele te sellega jõudnud olete? Võib-olla see oleks samm, mis aitaks meil selle probleemiga lihtsamalt toime tulla.

16:58 Kaitseminister Hannes Hanso

Aitäh! Väga õigustatud ja mõistlik küsimus. See on võrdlemisi uus projekt, see riigikaitseõpetus. Seda me rahastamegi Kaitseministeeriumi eelarvest, olgugi et sõjaline riigikaitse ei ole ainukene julgeolekuteema. On väga palju ka Siseministeeriumi haldusala teemasid, mis puudutavad siseturvalisust. Me tegelikult juba teeme seda tööd. Kui me vaatame asjaomaseid numbreid ja õppekavu, siis me näeme, et me katame oma vahenditega ära väga arvestatava osa teiste ministeeriumide haldusalast. Ja see on okei. See, et noored tahavad riigikaitset õppida, on väga teretulnud. Ma peast numbreid ei tea, aga praegu kõikides Eesti koolides veel riigikaitset ei õpetata. Ent meie selge suund on see, et igas koolis, kus soovitakse seda õppida, peab see olema võimalik. Praegu see minu teada nii ka on. Me laiendame seda, aga õpetajate väljaõpetamine on päris pikaajaline protsess. Me ei saa üleöö teha nipsu, ja homme algab kusagil mingisugune uus kursus. See kõik nõuab tööd ja me olemegi seda aastate jooksul teinud. Väga teretulnud on ka see, et vähemalt pooled riigikaitsekursusest osavõtjad on noored neiud. Nii et ühiskondlik pinnas, noorte valmisolek nende teemadega kursis olla on laiem. On ka olemas võimalus osaleda vabatahtlikult teatud sõjalises väljaõppes, käia laagrites jne. Samas ma oma haldusala suure patrioodina ikkagi tõmbaks kuhugi joone alla. Kui me hakkame juba lasteaias või algkoolis Kaitseministeeriumi raha kulutama, siis me võib-olla riigikaitset tehnilises mõttes üles ehitada ei saa. Tuleb ikkagi leida mõistlik tasakaal. Veel kord ütlen, et praegu on see meil tegelikult olemas.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Raivo Põldaru, palun!

16:58 Raivo Põldaru

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud minister! Eelmise küsimuse jätkuks puudutan ka kooli. Kas on haridusministriga peetud nõu, et võib-olla oleks vaja võtta kasutusele meetmed kehakultuuri taas au sisse tõstmiseks? Mõtlen spordikoole ja kõike seda. Aastakümneid tagasi oli sport koolis hoopis teistsugune, kui ta on tänapäeval, kehalise kasvatuse tunnid kaasa arvatud.

16:58 Kaitseminister Hannes Hanso

Tänan! Hea füüsiline vorm on kindlasti üldse terve, produktiivse ja normaalse elu eeldus. Noores eas tehtud sport on kahtlemata ülimalt oluline – siin ei saa olla mingisugust kaheti mõtlemist. Nende õppekavade koordineerimine kindlasti ka toimub. Mis puudutab kehalise kasvatuse au sisse tõstmist, siis jah, eks alad, millega inimesed tegelevad, on muutunud. Tänapäeval näeme noortel väga hästi välja arenenud pöidlaid, millega saab mingeid vidinaid kasutada. See ei ole ilmtingimata halb, aga tõsi on, et neid oleks füüsiliselt vaja rohkem koormata juba alates lasteaiast. Lasteaiakasvatavad ütlevad, et vanasti rippusid lapsed igasuguste ronimispuude otsas, aga nüüd enam ei jaksa rippuda. See on juba lasteaias nii. Kust see kõik algab? Eks ühiskond muutub, toimub linnastumine. Me kõik teame, et Tallinn meelitab kuidagi inimesi kogu aeg pealinna. Väga paljud elavadki pealinnas. Enne oli elanikke midagi kolmsada tuhat, nüüd on üle neljasaja tuhande. Siin on aga inimeste ligipääs loodusele, metsale ja üldse vabas õhus ajaveetmise võimalustele oluliselt väiksem kui maal. Ühiskond muutub ja Kaitseväge muutub, ka seal nõutavad füüsilised eeldused muutuvad. Ent kindlasti need on asjad, millega me peame tegelema ja mida on vaja arvesse võtta.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Valeri Korb, palun!

16:58 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra kaitseminister! Need noored, keda Kaitseväge arstlik komisjon läbi vaatab, saavad füüsilise ettevalmistuse ju tükk aega enne seda, kui nad peavad relva kätte võtma. Aga kui me vaatame, kus meie noored tänapäeval sporti teha saavad, siis pilt pole hea. Spordiklubid on kõik väga kallid, kõik ei saa sellega tegeleda. Me ehitame riigigümnaasiume, aga ühtki spordiväljakut ma pole veel uue riigigümnaasiumi juures näinud. Koolis toimetavad praktiliselt kohalikud omavalitsused. Kolleegid rääkisid siin riigikaitseõpetusest, aga tuleb välja nii, et riik seisab riigikaitsja füüsilisest ettevalmistusest kuidagi eemal. Ta lihtsalt peab kusagilt tulema ja relva kätte võtma. Kas mul läks midagi viltu?

16:58 Kaitseminister Hannes Hanso

Mul on raske hinnata, milline oli ligi paarkümmend aastat tagasi kutsealuste tervislik seisund – kas see oli kuidagi parem või halvem. Nagu ma ka teie küsimustele vastates ütlesin, viimase viie aasta jooksul pole muudatusi olnud. Kui me vaatame oma naaberriike, siis näeme, et mingit anomaaliat tegelikult ei ole. Eesti noored on sama terved või haiged, kui on meie naaberriikide noored.

Üldine tähelepanu füüsilisele ja kõigele sellisele on mõistetav, aga minu meelest on tähtis, et meil oleks funktsionaalne Kaitsevägi. Ma ütleks, et Kaitsevägi on ka praegu funktsionaalne, ta täidab talle püstitatud ülesandeid. Meie eesmärk saabki olla ainult see. Mida parem on n-ö materjal, mis meile sisse tuleb, seda parem loomulikult. Aga kui te tähelepanelikult vaatasite viimaseid olümpiamänge, siis te teate, et meie neljast medalivõitjast kolm on kaitseväelased. See ei ole meile mingisugune seadusega pandud kohustus, ent just sellepärast, et meil oleks tõesti head maadlejad, sõudjad, vibulaskjad, on meil paljud inimesed Kaitseväes palgal. Tahame just neid väärtusi propageerida. Kordan, see ei ole meile seadusega pandud kohustus, see on meie missioon. Ma usun, et selles osas me teeme ära väga palju rohkem kui mõnedki teised asutused.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Ain Lutsepp, palun!

16:58 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Kas küsimus ei või olla selles, et mõningad nõuded kutsealustele on liiga kõrged? Võib-olla õnnestub nõudeid diferentseerides asjade seisu kuidagi paremaks muuta? Ja teiseks on mul küsimus, kas ei ole tihti küsimus hoiakus. Lihtsalt ei saada aru, mille jaoks meil ajateenistus on. Selles mõttes seisab ehk riigikaitseõpetuse valdkonnas ees suur töö.

16:58 Kaitseminister Hannes Hanso

Tänan! Paindlikkus, ma arvan, ongi tulevikku vaadates võtmeküsimus. Kui me ka Riigikoguga järgmist Kaitseväge kümne aasta arengukava arutame, siis kindlasti me seame endale uued eesmärgid. Eelkõige puudutab see kahte asja: see puudutab nii meie sõjaväe suurust kui ka tehnoloogiat, mis peab meil kümne aasta pärast tagatud olema. Minu meelest on üsna võtmetähtsusega see, et me peame olema suutnud eemaldada kõikide mõõtmise ühe mõõdupuuga. Tuleb üle minna isikupõhisemale, indiviidipõhisemale lähenemisele, süsteem peab võimaldama teatud paindlikkust. Selles mõttes usutavasti mingit erimeelsust ei ole. Me peame kohanduma tehnoloogia arenguga, peame kohanduma uute väljakutsetega ja maailmaga meie ümber. Nii et ma olen nõus, et me peame tulevikus paindlikumad olema. Kaitseväge juhtkonnaga oleme sellest ka praegu rääkinud.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

16:58 Monika Haukanõmm

Tänan, härra juhataja! Lugupeetud minister! See, et meie kaitseväge teenistusse minevate noormeeste tervis on kehvapoolne, on teada. Lisaks sellele, et nad ei lähe sinna tervisest tulenevatel põhjustel, ei lähe osa noori inimesi teenistusse ka tulenevalt oma usust või veendumusest – see lihtsalt ei võimalda neil püssi alla minna. Need noormehed või siis ka neiud saadetakse asendusteenistusse. Minu küsimus ongi, millistel juhtudel suunatakse noored asendusteenistusse ja kui palju neid on. Mis teie arvate, kas asendusteenistust peaks rohkem kasutama, et siiski ka need noored, kes muidu jääksid kõrvale, saaksid anda oma panuse ühiskonna jaoks oluliste valdkondade edendamisse?

16:59 Kaitseminister Hannes Hanso

Tänan! Kui me räägime sõjalisest riigikaitsest, siis loomulikult on minu töö vastutada selle eest, et meil oleks üles ehitatud võimekas ja sõjalist kaitset võimaldav Kaitsevägi. Asendusteenistus on meil väga mõistlikult seaduse järgi antud õigus nendele inimestele, kes teie nimetatud põhjustel ei taha või ei saa tulla Kaitsevähke. Neile on pakutud alternatiivi. Seda võimalust Eestis laialdaselt ei kasutata, ent siiski – mul statistikat ei ole käepärast – on igal aastal kümneid inimesi, kes lähevad asendusteenistusse. Selle vastu loomulikult ei saa ühelgi mõistlikul inimesel midagi olla. Samas on siin mängus huvitavaid

nüansse, näiteks see, et meie peame kaitse-eelarvest maksma nende inimeste miinimumpalga ja ka lisanduvad maksud. See seab nad teistest ajateenijatest väga erinevasse olukorda. Tegelikult, kuidas ma ütlen, kasutatakse meie kaitse-eelarvet nagu sotsiaalteenuste pakkumiseks. Kui me küsime asutuselt, kellele me asendusteenistajat pakume, kas nad on teatud inimesest huvitatud, siis vastatakse, et jah, oleme küll, aga kui me küsime, kas nad on huvitatud selle inimese palkamisest, siis ei ole. Selline väike paradoks kogu selles süsteemis on. Tegelikult on nii, et mida rohkem on asendusteenistuses olevaid inimesi, seda rohkem me peame eraldama ressursse nende kulude katmiseks asutustes, kus nad töötavad. Mingist piirist alates see muutub Kaitseväge seisukohalt ebaratsionaalseks.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

16:59 Krista Aru

Aitäh, härra esimees! Austatud minister! Riigikaitseõpetusest koolides oli siin juba seoses ühe küsimusega juttu ja te ütlesite, et praegu on võimatu seda kõikidesse koolidesse sisse viia ka seepärast, et õpetajaid ei ole. Tõesti, Sisekaitseakadeemia ei jõua spetsialiste ette valmistada. Kuid kas te põhimõtteliselt olete ministeeriumis arutanud ning läbi rääkinud ka Haridus- ja Teadusministeeriumiga, et riigikaitseõpetus, mis ühelt poolt on füüsilise ettevalmistuse algus, teiselt poolt aga patriootilise kasvatuse osa, võiks millalgi saada kohustuslikuks õppeaineks? Kui jah, siis millal orienteerivalt võiks see teoks saada?

16:59 Kaitseminister Hannes Hanso

Täna! Tegelikult on nii, et riigikaitseõpetuseks me koolitame inimesi välja mitte Sisekaitseakadeemias, vaid meil on vabatahtlikke kõikides regioonides. Olen ise käinud päris mitmel sellisel üritusel ja näinud seal ridamisi tuttavaid nägusid Saaremaalt, kes võivad vabalt olla õpetajad ametikoolis või mõnes gümnaasiumis. Paljud õpetajad on kaitseliitlased, samamoodi võivad nad olla tegevväelased. Nende inimeste haridus võib olla väga erinev, ent me koolitame nad välja just selles valdkonnas teatud tasemeni. Nad saavad ka diplomi, et nad on need kursused läbinud ja vastavad nõuetele. Mis puutub selle õppe kohustuslikkusesse, siis see on väga filosoofiline küsimus. Praegu me oleme lähenenud selliselt, et kui mõnel koolil on huvi, siis ta saab seda teha. Kui me teeme selle kohustuslikuks, siis võib alati küsida, mis selle tõttu tegemata jääb. Noorte aeg on piiratud nagu meie kõigi aeg. Kui midagi uut hakkad tegema, siis pead küsima, mida sa vähem teed. Meie esimene eesmärk peaks olema, et kõik, kes tahavad Eesti Vabariigis gümnaasiumis riigikaitset õppida, peavad saama seda teha. Praegu me saame seda garanteerida. Kohustuslikkuse küsimuses ma jääsin pigem mõõdukale seisukohale. Ma arvan, et ei peaks kohustuslikuks tegemisega kiirustama, võib-olla noorte inimeste reaktsioon sellele oleks hoopis soovitud vastupidine. Kõigepealt töötame selle nimel, et meil oleks piisavalt inimesi, kes sellega tegelevad, ja et nad oleks piisavalt kompetentsed. Õpime sellest, mida me juba teinud oleme, ja võtame need otsused vastu tulevikus, kui meil on juba paljude aastate põhjal saadud info, mida see meile annab, millised on väljakutsed ning millised on lahendused.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

16:59 Tarmo Tamm

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea minister! Probleem on tõsine ja ma arvan, et sellele peaks tähelepanu pöörama. Kas on tehtud ka mingi uuring, mis on selle põhjus, et meie noortel on nii kehv tervis? Kui sellist uuringut pole tehtud, siis kindlasti oleks see vaja teha. Sellega tuleb hakata süvitsi tegelema, kas gümnaasiumi- ja põhikooliastmes kehalise kasvatuse tundide arvu suurendada või midagi muud ette võtta. Kui me selle põhjuseni välja ei jõua ja probleemiga ei tegele, siis see aina süveneb. Kas keegi on uurinud seda tegelikku põhjust?

16:59 Kaitseminister Hannes Hanso

Aitäh! Nagu ma korduvalt olen öelnud ja ütlen uuesti, et kõik oleks selge: meie noorte tervis ei ole erakordselt kehv, see on täitsa tavapärane. Naaberriikides on need näitajad samad. Eestis on tehtud

erinevaid uuringuid, mida ma ka juba nimetasin. Meie arstlikud komisjonid teevad neid ja nii koguneb pikaajaline statistika. Alates järgmisest aastast saame kasutada e-tervise andmeid ja nii tekib täiesti uus dimensioon. Meil on kõikide kutsealuste terviseandmed läbi aegade ja on väga hea, kui nad tahavad neid meiega jagada. Kohustuslikuks ei saa me seda privaatsuspõhjustel Eesti Vabariigi seaduste järgi teha. Aga ma lugesin siin ette Tervise Arengu Instituudi uuringu andmed. Ikka on neid uuringuid tehtud ja ma kinnitan, et meie noorte tervis on täiesti tavapärane. Vaatame itta, vaatame läände – nii palju kui mina tean, ei ole Eesti noored ei haigemad ega tervemad kui muud, nad on täiesti tavalised. Niisugune see elu on.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, härra minister, väga põhjalike vastuste eest! Kui rahvasaadik Peeter Ernits oleks saalis, siis mul oleks rõõm talle teatada, et Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 140 võimaldab arupärimise korral esitada ainult ühe küsimuse ja seetõttu ei pea ta teist esitama. Aga kuna teda saalis ei ole, siis võtame ta nime maha mõlemal põhjusel. Avan läbirääkimised. Arupärijate esindaja Viktor Vassiljev, palun!

16:59 Viktor Vassiljev

Härra Riigikogu esimees! Hea kaitseminister ja lugupeetud kolleegid! Oli väga värskendav kuulda suurepärast retoorikat. Kaitseminister oskas sõjaväelase või sõjaväelise kavalusega numbritega manipuleerida: üks kolmandik, kaks kolmandikku ... Ta väitis, et tegelikult ei olegi nii, et kaks kolmandikku on kõlbatud ja üks kolmandik kõlblikud, et üks kolmandik on ajutiselt kõlbmatu ja üks kolmandik püsikõlbmatu. Need, kes on ajutiselt kõlbatud, tulevad jälle komisjoni tagasi, ainult et nendest ikkagi kaks kolmandikku on kõlbatud. Nii et sellega on nagu püha kolmainsusega, keda on kolm, aga lõpuks ikkagi üks. Ent olgu sellega, kuidas on.

Kas peavad olema nii ranged nõuded, et need ei lase kahel kolmandikul noortest Kaitseväkke minna? Ma väidan, et kunagi nõukaajal olid tingimused tunduvalt raskemad kui praegu: teeniti kolm aastat, saadeti näiteks Kasahstani ja teeniti kõik seitse päeva nädalas. Aga praegu on viis päeva, puhkama minnakse koju ja nii peaks ju vastu küll.

Üks asi, millega härra kaitseminister aga tabas kas sihilikult või märgist mööda lastes naelapea pihta, on see, et on kahjuks noori inimesi, kes ei olegi huvitatud oma kohustuse täitmisest. Härra kaitseminister märkis väga õigesti, et Kaitsevägi tegeleb ju selle materjaliga, mis ühiskond talle ette annab. Siit teeme järelduse, et midagi on selles ühiskonnas vajaka jäänud. Ega see ei ole meditsiiniline probleem, kui komisjonist mitte läbi lastud kahest kolmandikust mingi osa on inimesed, kes ei tahagi Kaitseväes teenida, tahavad kas memme seelikust kinni hoida või ei pea nad oma riigist, oma ajaloost, oma rahvast ja oma keelest lugu või tont seda teab, mis põhjused neil on.

Selle n-ö materjaliga, kes ei satu Kaitseväkke teenima, tulekski töötada. Siin ma pean muidugi mainima, et ega see ei ole otseselt ei Kaitseväe ega Kaitseministeeriumi ülesanne. Küll aga on Kaitseministeeriumi ülesanne alkatada mingisuguseid asjakohaseid tegevusi. Kunagi, kui mina veel noor inimene olin – praegu ma olen juba õnneks või õnnetuseks kõigist reservidest maha võetud –, siis meil oli selline asi nagu VTK. Olid VTK normid. Võib ju rääkida, et see on mingi kommunistlik igand, aga oli auasi korralikult ära teha 100 meetri jooks, kaugushüpe, kuulitõuge ja mis seal kõik olid. Kes poistest hakkama ei saanud, sellel ei olnud teiste poiste seas mitte mingisugust respekti ja tema elu tehti raskeks. Kõik pingutasid selle nimel, et ära teha. Võib jah rääkida, et see on kommunistlik igand, aga Venemaal osutatakse praegu VTK-le – venekeelne lühend on muidugi hoopis teistsugune – väga suurt tähelepanu. Asjalik asi ikkagi.

Muuseas, nii Venemaal kui ka üldse sotsialismi tingimustes oli palju asju, mis ei olnud sugugi halvad, olgu see maksuamet, olgu see liiklusmiilits või liikluspolitsei, karmid liikluseeskirjad. Nii et asjalikke ettevõtmisi on ja neid ei maksa tähelepanuta jätta. Ja kui sealpool piiri tegeletakse noorte patriootliku ja kehalise kasvatuses, siis siinpool NATO ja Euroopa Liidu piiri peaks sellega samuti väga hoolega tegelema. Siinemaani me oleme ju teinud niimoodi, et kui sealpool on kümme raketti, siis siinpool peaks ka olema kümme raketti. Kui seal on staap, siis siin peab ka olema staap. Mingi tasakaal peab olema, eks ole.

Nii et ma usun, et Kaitseministeeriumil arenguruumi jätkub. Just Kaitseministeerium peaks selles valdkonnas alkatama mingisuguseid diskussioone, võib-olla isegi arengukava või midagi muud sellist. Aga midagi tuleb ette võtta, et meie käsutuses oleks korraliku tervisega kontingent. Aitäh!

16:59 Esimees Eiki Nestor

Ants Laaneots, palun!

16:59 Ants Laaneots

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Kolleeg Viktor Vassiljev tõstis küll temale omasel viisil üles väga tähtsa küsimuse, mis puudutab meie noorte ja ma arvan, et mitte ainult kutsealuste, vaid kõigi noorte, nii tüdrukute kui poiste tervises seisukorda. Ma arvan ka, et siin kaitseministrile välja öeldud pretensioonid, et meil on tervikuna nii vilets kontingent, ei ole päris õiglasel. Justkui tema oleks süüdi selles, et noorte tervis kehavõitu on. See on riiklik küsimus ja seda tuleb lahendada oluliselt laiemal pinnal, kuna see on ühiskondlik probleem. Kui te tahate fakte, siis ma võin teile mõned ette lugeda. Näiteks kutsealuste tervis aastal 2015 – lihtsalt, et olukorda illustreerida. Arstlikust komisjonist käis läbi 12 000 noormeest, teenistusse kutsuti neist kõigest 3200. Kaitseväge tervisenõuetele sellest 12 000-st vastas 31,4%, ajutiselt ei vastanud 39,6% ja üldse ei vastanud – need on nn valge pileti omanikud – 29%. See näitab ilmekalt, et meil suuri saavutusi noorte tervise parandamise osas ei ole. Sellel on ka omad kindlad põhjused.

Mina lahterdaksin need kolme kategooriasse. Kõigepealt, vale toitumine: igasugused burgerid, igasugune keemia, mida iga päev juuakse. Ma ükskord juba rääkisin teile juhtumist, kui ma olin Kaitseväge juhataja. Oli ajateenistusse kutsumine ja meil oli mereväes üks kompanii, kus teenijatest me tahtsime koolitada merejalaväelased. Sõduri baaskursuse ajal tekkisid paljudel noortel luumurrud – algul ühel, siis kuuel, seitsmel, neljateistkümnel, kuueteistkümnel. Hakkasime uurima, milles asi. Kutsusime arstid kokku ja tuli välja, et luud ei kannata sõdurikoormust välja, kuna luudes ei ole piisavalt kaltsiumi. Selgus, et need noored ei joonud kunagi piima, ei olnud kunagi söönud piimasaadusi. Hakkasime neile andma kaltsiumitablette. See on lihtsalt üks näide, aga see probleem on väga laialt levinud, sest see, mida noored praegu söövad ja joovad, pole korralik toit. Ma võitlen ka oma lastega selles suhtes. Teiseks, ebaterve eluviis: suitsetamine – ma olen näinud väga palju suitsetavaid noori –, alkohol, narkootikumid jne. Kolmandaks, kehakultuuri ja spordi kui süsteemi puudumine. Sellest ka nõrk füüsiline tervikuna. Alustada tuleb kehakultuuriga juba lasteaias, isegi lastesõimes võib-olla. See peab süsteem olema, aga seda meil ei ole. Probleem jätkub koolides: kaks tundi kehakultuuri nädalas, see on absurd! Tõesti, Nõukogude Liidu ajal olid, nagu ka kolleeg Vassiljev mainis, spordikoolid. Ja igas koolis pidi laps kas vabatahtlikult või sunniviisiliselt tegelema mingi alaga, mis talleistus. Nüüd ei ole mitte midagi sellist, kõik on vabatahtlik.

Me peame leidma stiimuli. See ei ole mitte ainult Kaitseministeeriumi pärusmaa, sest Kaitseministeerium vajab ainult ühte kindlat kategooriat isikuid ehk kutsealuseid ja tegevteenistujaid. Kõigi teistega keegi ei tegele. Võtame kõnealuse kontingendi, keda on 12 000 – 13 000 igal aastal. Sellest kaasatakse praegu ainult 3200–3300, kes lähevad ajateenistusse, ülejäänutega ei tegele mitte keegi. Sellepärast me peame siin väga tugevasti ajusid ragistama. See ei ole üksi Kaitseministeeriumi teema, see on ka Haridus- ja Teadusministeeriumi ning võib-olla teistegi ministeeriumide teema. Ilmselt tuleks välja töötada ka mingisugune, ma ei tea, tervishoiu strateegia või pikaajaline programm, mille elluviimiseks kaasata kõik ministeeriumid, kes sellega kuidagi seotud on. Ilma selleta noorte tervises seisund ei parane.

Mis soomlastesse puutub, siis neil on teenistusse võetavaid noori 80–82% kutsealuste kontingendist, aga neil on väga madalad tervishoiunõuded. Ka meie peaks mõtlema, mida teha. Kaitseväge tervisenõuded on suhteliselt karmid. Suur tänu!

16:59 Esimees Eiki Nestor

Rohkem sõnavõttusoove ei ole. Kas minister soovib midagi öelda? Ei soovi. Lõpetan selle arupärimise arutelu.

4. 16:42 Arupärimine suursaadete liinidele parvlaevade valmimise ning poliitilise vastutuse kohta (nr 222)

16:58 Esimees Eiki Nestor

Järgmise arupärimise on esitanud Jaanus Karilaid, Artur Talvik, Martin Helme, Märt Sults, Tarmo Tamm, Valeri Korb ja Erki Savisaar. Arupärijate nimel Jaanus Karilaid, palun!

16:58 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Austatud minister! Tõesti, 10. mail 2016 esitasid allakirjutanud arupärimise, mis puudutab parvlaevade valmimist suursaarte liinidele ning poliitilist vastutust. 10. mail me selle esitasime, aga majandus- ja taristuminister Kristen Michal käis ka 15. veebruaril siin analoogselt arupärimisele vastamas. Ta eitas siis probleeme ja väitis, et neli uut parvlaeva jõuavad õigeks ajaks, 1. oktoobriks, ilusasti liinile. Aeg läks edasi, tuli 10. mai. Opositsioonile, üldse erinevatele poliitilistele jõududele oli hakanud tunduma – seda oli ka materjalidest nähtud ja juba 2013. aastal asekanter Merike Saks väitis seda –, et tegelikult ei jõuta nelja uut parvlaeva õigeks ajaks valmis. Aga ka 10. mail tundus, et seda probleemi veel eitatakse. Kui opositsioon oli viis-kuus kuud järjest korranud, et peab tegelema plaaniga B, sest kui õigel ajal sellega ei tegelda, siis läheb see maksumaksjale rohkem maksma, toimus kas juulis või augusti alguses Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi juhtkonnas vaimne ärkamine. Siis oldi valmis avalikkusele tunnistama, et tõesti, ükski uus parvlaev 1. oktoobriks valmis ei saa. Aga 10. mail esitasime me kümme detailsemat küsimust, millele ootame täpseid vastuseid. Loodetavasti ei anna majandus- ja taristuminister mitte poliitkorrektseid vastuseid, vaid läheb sügavuti ja selgitab, miks asjad ikkagi lonkavad. Kindlasti on parlamendiliikmetel täpsustavaid küsimusi ja hiljem kasutan mina ka sõnavõtuvõimalust. Aitäh!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab majandus- ja taristuminister Kristen Michal. Palun!

16:58 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Lugupeetud arupärijad! Kõigepealt soovin teile kena hooaja algust! Kuna arupärimises on kümme küsimust, siis püüan teha võimalikult tempokalt, et ettenähtud aja sisse mahtuda. Kõigepealt täpsustan ma arupärijate sissejuhatust. Siin on selline väide: "Parvlaevahanke läbiviimise suurimaks probleemiks maksumaksja seisukohast on asjaolu, et mingi hetk läheb sõlmitud hankelepingu elluviimine rohkem maksma, kui hankijale on seda kinnitatud (või oli hankija võimalike kulude kasvust teadlik ning seda riski hankija poolt aktsepteeriti). On selgeid ilminguid (plaan B rakendamine, kaide ümberehitus jm), et täiendav kulu maksumaksjale tuleb nii parvlaevateenuse osutamisest, samuti tulenevalt riigiabi ning riigihangete seaduse reeglite eiramisest." Tahan öelda, et need väited ei ole tõesed, sest maksumaksja seisukohalt ei ole parvlaevateenuse hange kallimaks läinud. Teiseks, Riigikohtu 2. detsembri 2015. aasta otsuses on öeldud, et Väinamere Liinid OÜ, st praeguse vedaja esitatud väide riigiabi andmise kohta ei ole põhjendatud. Kolmandaks, Rahandusministeeriumi 14. novembril 2014. aastal esitatud seisukoht on, et TS Laevad OÜ, kes on sõlminud lepingu reisiparvlaevade projekteerimiseks ja ehitamiseks, ei ole hankija riigihangete seaduse tähenduses. Seega ei ole riigihangete seaduse reegleid eiratud.

Aga nüüd vastused küsimustele. Esimene küsimus: "15. veebruaril 2016. a kinnitas majandus- ja kommunikatsiooniminister hr Kristen Michal Riigikogu suure saali ees, et parvlaevade ehitus on graafikus, toetudes TS Laevad OÜ juhatuse liikmete hinnangutele. Mis põhjustel peab majandus- ja kommunikatsiooniminister tänasel kuupäeval oma varasematest sõnadest taganema?" Veebruarikuus vastasin nii: "TS Laevad OÜ juhatuse liikmete hinnangul on parvlaevade ehitus graafikus. Kuid nii olulise teema puhul, kui seda on parvlaevaühendus suursaartega, peab alati olema valmis ka ettenägematuteks juhtudeks ja tuleb teha tagavaraplaane. Ka näiteks praegusel vedajal Väinamere Liinid OÜ-l peab olema plaan, kuidas osutada teenust siis, kui üks laevadest on rikke tõttu liinilt maas. Seega, olgu tegemist laevade valmimise hilinemisega, hilisemate tehniliste riketega, regulaarse hooldusega või millegi muu sellisega, lepinguline vedaja peab olema valmis teenust osutama ja tal peab olema plaan veoteenuse osutamiseks igas olukorras. TS Laevad OÜ juhatuse on ka avalikult kinnitanud, et neil on nimetatud varuplaanid olemas." Varem Riigikogu ees parvlaevade ehitust kommenteerides lähtusin ma sellel hetkel olemas olnud parimast infost, täpselt nagu ka küsimuses viidati. Nii teen täna. Veebruaris puudus ministeeriumil ja ma arvan, et ka siin saalis, näiteks teadmised, et juulis toimub Türgis riigipöördekatse ja Poola tehase juhtkond vahetub. Mõlemad sündmused mõjutasid parvlaevade ehitamise graafikut. Need on objektiivsed sündmused, mis vahepeal on toimunud.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ega ka TS Laevad OÜ ei ole kunagi eitanud asjaolu, et parvlaevade ehitamise graafikud on algusest peale olnud väga pingelised. Seepärast ütlesin kohe – kuigi oli info, et laevade ehitus oli graafikus –, et peab olema varuplaan iga olulise lõigu jaoks. Kui ma poleks seda arvanud, siis poleks ka varuplaani asenduslaevade prahtimiseks. Peamine on veeteenuse kindlustamine ning TS Laevad OÜ seda ka teeb, asenduslaevade info on avalik ja piletid on müügis. Pikas vaates on mõne nädala või kuu võrra pikem ooteaeg arukam kui järeleandmine laevade kvaliteedis. Parem pisut aega asenduslaevu kui 20 aastat veaotsinguid.

Teine küsimus: "Mis kuupäevadeks on lepitud kokku parvlaevade üleandmine vedajale ning kas kokkulepitud üleandmise kuupäevade osas on muudatusi?" See info on juba korduvalt avalikustatud, nagu ka Jaanus Karilaid siin viitas. Oodatavalt asuvad parvlaevad Leiger ja Tõll liinile oktoobris, parvlaev Tiiu novembris ja Piret hiljemalt uue aasta alguses. Laevade üleandmise täpne tähtaeg sõltub nii nende ehitusest kui ka üleandmise protsessist endast. Nagu TS Laevad OÜ on öelnud, kõige olulisem on kvaliteet ning kiirustades laevu ehitajalt üle ei võeta, isegi siis, kui ehitaja oleks valmis neid üle andma, aga laevade kvaliteedis on puudusi. Kui on uut infot, siis TS Laevad OÜ sellest ministeeriumi ning avalikkust kindlasti teavitab.

Kolmas küsimus: "Kas vastab tõele, et rampide ehitust viiakse läbi kiirendatud korras, kuna uued parvlaevad on projekteeritud selliselt, et need ei vasta olemasolevatele sadamarajatistele ning seega ei vasta ka hanke tingimustele?" Ei vasta tõele. AS Saarte Liinid ei ehita Kuivastu, Virtsu, Rohuküla ega Heltermaa sadamas rampe liinile tulevate parvlaevade jaoks ei tavapärases ega kiirendatud tempos. Tuleb mõista, et sadamate arendustegevus on järjepidev töö ning riigi äriühingule AS Saarte Liinid kuuluvaid sadamaid arendatakse nüüd ja edaspidi sõltumata sellest, milliste vedajate laevu nad teenindavad. Teave AS-i Saarte Liinid tehtud ja kavandatud arendustöödest on avalikult leitav ka nende koduleheküljel, võin selle aadressi hiljem öelda, kui tahate. Juhime tähelepanu asjaolule, et sadamakaide ja muude mereliste rajatiste ehitus on oma olemuselt koos planeerimise, projekteerimise ja keskkonnamõjude hindamisega väga pikk protsess ning kestab tavapäraselt mitu aastat. Näiteks tuli 2010. aastal liinile tulnud Väinamere Liinid OÜ uute parvlaevade jaoks Kuivastu, Virtsu, Rohuküla ja Heltermaa sadam tõepoolest põhjalikult ümber ehitada. See kestis projekteerimisest kuni ehitustööde lõpuni 5–7 aastat.

Neljas küsimus: "Riik ja temale kuuluvad äriühingud viivad järjest sagedamini läbi suunatud pakkumuste küsimisi ja konkursse, eirates seeläbi riigihangete seaduses toodut. Hiiu Leht märkis 6. mail, et rampide projekteerimistööd käivad, sellest küsimused: 4.1. Milline riigi äriühing on nimetatud tööde tellijaks, AS Saarte Liinid või mõni teine riigi äriühing? 4.2. Kas nimetatud tööde teostamiseks viidi läbi riigihange? Kui mitte, siis millisel õiguslikul alusel mindi mööda riigihangete seadusest?" Tegemist on märkimisväärsede väidetega, mida küsija ei ole faktidega tõendanud. Puudub ka arusaam, kes, millal ja kuidas on riigihangete seadusest tulenevaid nõudeid rikkunud. Kui AS-i Saarte Liinid hallatavates sadamates osutub vajalikuks töid tellida, siis seda teeb alati sadamate omanik AS Saarte Liinid. Saarte Liinid haldab kokku 16 sadamat kuues maakonnas, olles sellega suurim sadamate haldaja Eestis. Hangete korraldamisel ja pakkumuste küsimisel on äriühing järginud riigihangete seadust. Riigikogu liikmetel on võimalus iga päev tutvuda Saarte Liinide majandustegevusega ja kogu nende arendustegevus on avalik. Saarte Liinide arengukava aastateks 2014–2020 kinnitas äriühingu nõukogu 2014. aastal ja kõik olulised investeeringud on kooskõlas riigi koostatud transpordiinvesteeringute kavaga. Juhin taas tähelepanu tõsiasjale, et sadamate arendamine on pikaajaline tegevus ja nüüd tehtud investeerimisotsuste ettevalmistamine Kuivastu, Virtsu, Rohuküla ja Heltermaa sadamas algas eelprojekteerimise ning tasuvusarvestuse koostamisega juba 2003. aastal. Saarte Liinid võttis endale 2011. aastal kohustuse ehitada välja kõik kohad uut tüüpi parvlaevade teenindamiseks Rohuküla ja Heltermaa sadamas. Otsus tehti jätkusuutliku sadamateenuse tagamiseks Väinamere Liinide parvlaevade Hiiumaa, Muhumaa ja Saaremaa jaoks. Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi rahastamisperioodi 2007–2013 vahendite lõppemise tõttu viidi kavandatud investeeringud üle rahastamisperioodi 2014–2020 ja need teostatakse esimesel võimalusel, eelduslikult aastal 2019. Vältimaks liikluse katkemist ühe rambi tehnilise rikke korral, peab Eesti suursaartega laevaühenduse tagamiseks igas sadamas olema vähemalt kaks kaikohta iga liinil sõitva laevatüübi teenindamiseks, sõltumata sellest, kes on sellel liinil operaatorettevõtja. See on vajalik meresõiduohutuse seaduse ja sadamaseaduse nõuete täitmiseks ja see on sadamapidaja igapäevane kohustus. Käesoleval aastal ei ole planeeritud ühtegi suurt ehitusprojekti Heltermaa, Rohuküla, Virtsu ega Kuivastu sadamas seoses rampide või kaidega. Uute laevade liinile saabumise tõttu kontrollitakse rampe ja vajaduse korral

tehakse väiksemahulisi töid nende sobitamiseks uute laevadega. Tegemist on tavapärase tegevusega, AS Saarte Liinid teeb seda iga uue laeva liinile saabumise korral, ka Väinamere Liinide laevade puhul, et laevade ohutus sadamas oleks tagatud.

Viies küsimus: "Kas ja missugust järelevalvet teostab ministeerium kõnealuse hankelepingu üle, et tagada plaan A ehk hankelepingu täitmine?" Ministeerium teeb avaliku teenindamise lepingu üle tavapäraselt järelevalvet. Sõlmitud avaliku teenindamise leping on täitmiseks ja selle täitmist ka jälgitakse. Uue vedajaga suheldakse nii ametnike tasandil kui olulisemates küsimustes ka otse ministeeriumi juhtkonnaga. Kui vedajal tekib tõrkeid lepinguliste kohustuste täitmisel, rakendatakse leppetrahve. Võrreldes kehtiva avaliku teenindamise lepinguga näeb uus leping ette oluliselt rangemaid trahve lepingu rikkumise eest, mis juba iseenesest peaks motiveerima vedajat tegema kõik endast oleneva, et leping oleks korrektsesti täidetud.

Kuues küsimus: "Plaanist B. Millised on riigi või riigi äriühingu poolt otsitavad asenduslaevad, millal nad liinile tulevad ning kui pikaks perioodiks asenduslaevu plaanitakse rendile võtta? Samuti, kui suur on sellega kaasnev täiendav kulu maksumaksjale?" Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on riigi nimel sõlminud avaliku teenindamise lepingu ühispakkujatega TS Laevad OÜ ja TS Shipping OÜ. Seega on uutel operaatoritel kohustus tagada lepinguliste kohustuste täitmine. Nemad kannavad ka asenduslaevade kulusid ning nõuavad omakorda sisse leppetrahve laevatehastelt. Asenduslaevadest eespool juba rääkis. Sadama parvlaevaprojekti tasuvus on ka kõiki kulusid arvesse võttes 7,4%, mis on hea ja vastuvõetav tulukus.

Seitsmes küsimus: "Uute parvlaevade liinile toomise kulusid on kasvamas. Millised täiendavad lepingud on sõlmitud ning milliseid rahalisi kohustusi on võetud parvlaevade ehitamiseks (näiteks laevade projekteerimise ning sisekujunduse lepingud, ehitamise järelevalve lepingud, erinevad konsultatsioonilepingud jne) TS Laevad OÜ / TS Shipping OÜ ning AS Tallinna Sadama poolt suursaarte hanke elluviimiseks? Kui suur on hetkel tegelik suursaarte hanke elluviimise kogumaksumus?" Taas tundub küsimus pisut suunatud. Mainin veel kord, et ministeerium on riigi nimel sõlminud vedajaga avaliku teenindamise lepingu, milles on vedajale makstavad tasud sõnaselgelt kehtestatud, ja neid kulusid on ka meedias kajastatud. Teenuse hanke elluviimise kogumaksumus riigile on sama ja jääb samaks. Riigile läheb see leping maksuma kümne aasta parvlaevateenuse eest suurusjärgus 200 miljonit eurot. Nüüdiseväärtuse hinnang on umbes 214 miljonit, millele lisandub laevade väljaostu hind, kui riik lepinguperioodi lõpul soovib uued laevad TS Laevad OÜ-lt ära osta. TS Laevad OÜ saab oma täpse lisakulu ja tehastelt nõutavate trahvide suuruse öelda siis, kui kõik summad on selged, neil tuleb ilmselt maksta trahvi ka riigile. Projekti kogumaksumus on suurusjärgus 124 miljonit eurot. TS Laevad OÜ selle projekti tulukus, nagu mainitud, on 7,4%.

Kaheksas küsimus: "Arvestades, et nelja parvlaeva ehitus läheb maksuma tunduvalt üle 120 miljoni euro ning hanke tühistamise või hanke tingimuste ning selle läbiviimise nõuete rikkumise tõttu võivad maksumaksjale tekkida samas suurusjärgus rahalised kahjud, siis kes peab negatiivse stsenaariumi korral võtma vastutuse? Kas vastutajaks on hr Juhan Parts, pr Urve Palo, härrad Remo Holsmer, Kristen Michal, TS Laevade ja TS Shipping juhatuse liikmed või mõni ministeeriumi ametnik?" Kordan juba eelnevalt öeldut: riigile see kallimaks ei lähe ning TS Laevad OÜ saab sellelt 7,4% kasu, mitte kahju. Samahästi võiks keegi riigile kuuluvate ettevõtete praamide pooldaja küsida, kellele me sellest kasumist preemiat peaksime maksuma. Protsessi oleks saanud kindlasti paremini planeerida, eeskätt võttes rohkem aega, sest sellise keerukusastmega asjade tegemisel on aeg väga vajalik ressurs. Praegu vahetab TS Laevad OÜ aega raha vastu. Olen sellest suvel Postimehes pikemalt kirjutanud, ei hakka kogu lugu uuesti kordama. Ma tean, et kindlasti oleks saanud seda protsessi paremini läbi viia, aga selleks hetkeks, kui sellel joon all on, tehakse järeldused. Kindlasti ei peaks riik selliseid vigu kordama.

Üheksas küsimus: "Kas ja kuidas on riik garanteerinud nõuetekohase reisijateveo ning kvaliteetse teenuse osutamise mandri ja suursaarte vahel 1. oktoobrist 2016?" Riik on sõlminud reisijateveo teostamiseks avaliku teenindamise lepingu. Kuna üleveo tagamisega vedaja riskida ei saa, on TS Laevad OÜ ajutiselt rentinud kolm asenduslaeva. 1. oktoobrist on TS Laevad OÜ omandisse mineva parvlaeva Regula kõrval liine teenindamas parvlaevad Harilaid, Hiiumaa ja St Ola. Esimesel võimalusel vahetavad uued reisiparvlaevad asenduslaevad välja.

Kümnes küsimus: "Kas ning kuidas on planeeritud teenuse kvaliteeti 1. oktoobrist 2016. a tõsta ning kui palju hoiab riik maksumaksja raha kokku viie aasta perspektiivis?" Riik on sõlminud reisijate teenindamiseks avaliku teenindamise lepingu, sealjuures väärrib tähelepanu, et lepingus liiniveo kvaliteedile kehtestatud nõuded on oluliselt rangemad, kui on kehtivas lepingus olevad nõuded.

Võrreldes praeguse olukorraga, kus reisijaid teenindavad võrdlemisi vanad laevad, toimub suurim kvalitatiivne hüpe tulevikus uute ja suuremate laevade liinile tulekuga. TS Laevad OÜ suhtleb samuti maavalitsustega ja kohalike kogukondadega, et saada teada nende ettepanekuid ja mõtteid, kuidas liiniveo kvaliteeti tulevikus parandada. Hankel osalenud teise pakkuja pakkumusega võrreldes hoiab riik viie aastaga, aastail 2016–2021, kokku umbes 28,4 miljonit eurot. Aitäh!

17:59 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Jaanus Karilaid, palun!

17:59 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea minister, aitäh üllatavalt põhjalike vastuste eest! Teie küll hankelepingut ei allkirjastanud, aga selles lepingus on väga põnevaid asju. Näiteks saab sealt teada, et kuigi Türgis ehitatava parvlaeva hind on 22,8 miljonit eurot, on hankelepingusse pandud selline klausel, et riik võib 12 aastat hiljem need kaks Türgis ehitatud parvlaeva välja osta kokku 8 miljonit eurot kallimalt. 12 aastat hiljem 8 miljonit eurot kallimalt! Kuidas sai selline hüpe sinna sisse tekkida?

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Laevade väljaostu võimalus on lepingutes sees. Täpseid arve ei oska ma praegu peast kommenteerida, pean seda kontrollima.

17:59 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

17:59 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Mind paneb imestama see, kuidas saadakse n-ö asja või eseme hind. Kuidas see juhtus, et 2 miljonit eurot väärt praam osteti ära 4 miljoni euro eest? Kas see ei oleks võinud olla 3,5 miljonit, 3,9 miljonit või 5,3 miljonit? Kust see hind tekkis? Millise kokkuleppe baasil? Teine segadus on nende praamide rendilepingu hinnaga, mis saadi selgeks öösel kell üks. Kuidas on võimalik, et öösel kell üks sõlmitakse mingid riigi kokkulepped? Siis lepiti kokku, kas see on 6,4 miljonit, 5 miljonit või 6 miljonit. Kuidas sellised kokkulepped sünnivad? Kas riigihangete seadust pole üldse olemas? Kust see hind tekib? Kuidas selline asi võimalik on?

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Ma taas kord kummardan teie selgeltnägemisvõime ees, härra Tamm. Te teate asjade maksumust tõenäoliselt une pealt. Küllap sadamamehed võtavad tulevikus teiega ühendust. Aga nüüd ilma naljata, AS Tallinna Sadam ja TS Laevad OÜ peavad läbirääkimisi asjade hinna üle, laevade renditasude üle ja maksumuse üle. Seda ei tee ministeerium, ministeerium on tegelikult tellija riigi poolt, kes nõuab teatud kvaliteedis teenuse tagamist. Hindu kommenteerida oskavad nemad, nad on seda ka avalikult teinud.

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Enn Eesmaa, palun!

17:59 Enn Eesmaa

Aitäh! Austatud minister! Ma küsin sanktsioonide kohta. Kui suur on leppetrahvi summa iga päeva kohta parvlaeva üleandmise tähtaega ületava viivituse eest? Milline on maksimaalne laeva üleandmisega viivitamise päevade arv, mis annaks tellijale õiguse küsida leppetrahvi laeva üleandmisega viivitamise eest?

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! See sõltub nüüd taas kord tehaste ja Tallinna Sadama või TS Laevad OÜ vahelistest lepingutest. Riik määrab trahvi – see on see, mida mina saan kommenteerida – iga reisi ärajäämise eest. Praegu on

trahv korduvate rikkumiste puhul kuni 6400 eurot. Reisi ärajäämise eest on trahv 25 000 eurot ja summaarne trahv, mis on ligikaudne, mitte täpne, võib ulatuda kuni 5 miljoni euroni. Ma saan rääkida riigi positsioonist ettevõtja suhtes.

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kersti Sarapuu, palun!

17:59 Kersti Sarapuu

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Küsin laevade ehitamise lepingute ja sanktsioonide kohta. Kuigi peeti väga oluliseks, et 1. oktoobril saaksid laevad liinidele, nii nagu te praegugi ütlesite, valmivad need erinevatel tähtaegadel. Aga kui parvlaevalepinguid tehti, siis kindlasti pandi selle viivituse katteks lepingutesse sisse ka sanktsioonid. Teie töite siin teised kuupäevad, aga meedia räägib laevade valmimise edasilükkamisest 1. detsembrini. Kas sel juhul jääb Tallinna Sadam ilma nendest kehtestatud trahvidest, sest praegu on antud tähtaeg 1. detsember? Kui te tegite uue lepingu, kas need sanktsioonid jäid samaks?

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Ma võib-olla ei saanud teist päris täpselt aru. Ma võin hiljem täpsustada, kui ma nüüd vastusega mööda panen. Aga sadama praegune juhtkond, sadama praegune nõukogu on minu teadmiste kohaselt üritanud lepinguid teha endale soodsamaks ja nende kui tellija huve tehaste vastu paremini kaitsta. Eelmised lepingud, nagu on ka avalikult öeldud, ei olnud sellise kvaliteediga, nagu oleks võinud nende poolt vaadates olla. Tegelikult on seal kindlaks määratud tähtajad – seda võib veel kirjalikult täpsustada –, mis hetkest hakkavad trahvid jooksuma ja mis hetkest võib TS Laevad OÜ või AS Tallinna Sadam öelda, et ta ei võta neid laevu vastu, kui teatud tähtaeg on ületatud. See on tehaste probleem, kui neile peaks kaup kätte jääma. Nii et sellised asjad on seal kirja pandud, kui täpselt ja detailselt, seda saab kirjalikult täpsustada.

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Erki Savisaar, palun!

17:59 Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! TS Laevad OÜ on 100% riigile kuuluv äriettevõtte. Kui palju saab riik rikkamaks, kui ta küsib TS Laevad OÜ-lt leppetrahve?

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Samamoodi võiksite küsida, kui palju saab riik rikkamaks, kui Elron ei pea kinni väljumiste graafikust. Riik kohtleb kõiki riigi eraõiguslikke äriühinguid ühtemoodi ja TS Laevad OÜ on 100% riigile kuuluva ettevõtte tütarettevõtte. Täpselt samamoodi kohtleme ka kõiki teisi.

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Herkel, palun!

17:59 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Siin lähevad kaks filosoofilist poolt nagu sassi. Te ütlesite täiesti õigesti, et kiirustades laevu üle ei võeta ja et see protsess sisaldas algusest peale riske. Aga ometi need riskid võeti, kuigi valmimisgraafik oli pingeline. Selline rabistamise tunne on siin ikkagi juures. Te ei vastanud ühele eelmisele küsimusele, kas siis see, et 2-miljonilise väärtusega praam 4 miljoniga välja osteti, on selle rabistamise tagajärg ja see hind, mida me kõik tegelikult selle eest maksame.

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Veel kord: see, mis hinnaga Tallinna Sadam ja nende tütarfirma laevu ostavad või asenduslaevu rendivad, on nende äriprojekti ja ärimarginaali küsimus. Nagu ma kirjeldasin, on nende praamiprojekti tasuvus 7,4%, mis üldjoontes, ma ütleksin, on hea ja arvestatav tasuvus. Varulaev tuli neil nii või teisiti hankida, varulaevanõue oli tegelikult olemas juba varem. Üldine majandusloogika ütleb, et kui

varulaeva kasutatakse vähem, siis tulebki osta pigem laev, mis maksab vähem, sest sellisel juhul on ka selle laeva hoidmise kapitalikulu väiksem ja vähem raha seisab, ütleme, kasutult. Aga kui te küsite selle aja ja kõige muu kohta, siis arutamata selle üle, kumb meist on rohkem olnud nende otsuste tegemise ajal Riigikogus või mingite otsuste tegemise juures, siis loomulikult, minu arvamus on – ma olen seda ka varem avalikult öelnud –, et selliste protsesside jaoks oleks tulnud võtta rohkem aega. See on viga, mille riik võib-olla tegi. Kui oli ette näha, et tegemist on keeruliste protsessidega, oleks pidanud rahulikult läbi mõtlema, aga mis juhtub, kui ... Nüüd on selline olukord, kus, nagu ma eelnevalt ka viitasin, puudujäävat aega vahetatakse raha vastu. Aga tegelikult oleks võinud selle aja ju enne võtta.

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Artur Talvik, palun!

17:59 Artur Talvik

Hea eesistuja! Hea minister! Mitte väga palju ei ole olnud juttu masinatest, mis uutele parvlaevadele peale pannakse. Teatavasti planeeriti algul sinna Wärtsilä masinaid, aga ühel hetkel muutusid need MTU-deks. Teada on ka fakt, et ehitusjärelevalvet tegev firma on seotud MTU-de tarnijatega Eestis ja ka MTU-de hooldus on nende käes. Kas see ei tekita teis kõhklusi või küsimusi, miks peale seda, kui ehitusjärelevalve oli määratud, vahetati Wärtsilä masinad MTU-de vastu?

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Mul on väga keeruline kommenteerida erinevaid väiteid erinevate mootoritüüpide kohta. Ma arvan, et me kumbki ei ole väga suur parvlaevade mootorite opereerimise asjatundja, aga võib-olla ma teis eksin. Mis puudutab järelevalvet, siis TS Laevad OÜ ja AS Tallinna Sadam on veel täiendavalt tellinud nende laevade valmimise ja projektide kvaliteedi analüüsi ja hinnanguid, nad ei ole piirdunud ainult ühe sõltumatu järelevalvega. Seda just selleks, et vältida selliseid võimalikke huvide konflikte, nagu te mainisite.

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

17:59 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Ma kuulsin teie jutust, et ühe praami õigel ajal saabumata jäämise põhjuseks oli ebaõnnestunud riigipööre Türgis. Nagu ma aru saan, on Tallinna Sadam teinud panuse tulevastele riigipöörajatele. Aga kui riigipööre oleks õnnestunud, kas siis oleks praam Tiiu õigeks ajaks siia jõudnud ja kohalikke ülemusi poleks välja vahetatud?

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Te ajasite nüüd midagi sassi. Ma viitasin pigem sellele, et kui me seda kevadel arutasime, siis ei näinud me ette sündmusi, mille tõttu võib praamide valmimine ja siia saabumine viibida. Mõningane segadus on mõlemas tehases ja ka Türki riigis oli sellel perioodil segadus. Aga veel kord: töö käib, TS Laevad OÜ suhtleb ehitajatega. Ta tegeleb kvaliteediküsimustega, et saaks laevad võimalikult kvaliteetselt kätte. Riigipöördekatstes ei ole praamide projekt aga kuidagi osaline.

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marika Tuus-Laul, palun!

17:59 Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra minister! See arupärimine sai, jah, mai alguses sisse antud. Kuu ja seitsme päevaga ei jõudnudki me kevadel selle teema arutelu siin saalis ära oodata ja nüüd on olukord muutunud. Aga te ütlesite, et protsessi oleks saanud palju paremini planeerida. Need on sellised üldised sõnad. Kas te kirjeldaksite detailselt, mis valesti tehti, ja kui teie oleksite selle asjaajamise juures olnud, mida te oleksite teisiti teinud, kuidas te oleksite riske maandanud ja kuidas oleks saanud jätta alles see 2 miljonit eurot, mille me praegu kaotasime?

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Minu meelest on see alati kahe otsaga asi. Ma ei ole ühegi suurema projekti puhul erilise innuga osalenud süüdlaste otsimises, sest ma tean, et neid otsijaid on küllalt. Täna eelmise nädala lotonumbreid öelda, ma arvan, suudame me mõlemad uskumatu täpsusega. Sündmusi ei saa ette näha. Küll aga julgeksin ma öelda, et suurte projektide puhul on oluline komponent planeerimine ja enda kindlustamine võimalike riskide vastu, kas sellega, et on olemas alternatiivseid võimalusi – seda tegelikult TS Laevad OÜ ka asenduslaevade puhul otsis –, või võetakse rohkem aega, et oleks olemas kriitiline ajavaru ning kui midagi läheb valesti ja tekib mingisugune tõrge, siis on võimalik lahendust otsida. See on minu meelest ju üsna elementaarne tegevus. Võib-olla oleks pidanud seda tegema juba aastaid tagasi. Ma ei soovi osutada kellelegi konkreetset, ma ütlen lihtsalt protsessi mõttes, et kui riik järgmine kord hakkab midagi tellima, siis peaks ta käituma targa tellijana, võtma rohkem aega, looma varupuhvri ja alles seejärel tegutsema. Kui kõik uued parvlaevad on liinil, siis, ma arvan, tuleb nii või teisiti teha mõningane õppetundide kokkuvõte nii mõneski mõttes, kuidas selliseid asju teha ja kuidas mitte teha.

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Märt Sults, palun!

18:00 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Hiljuti võitis Saaremaa ja Hiiumaa vahelise liiniveo hanke Kihnu Veeteed, mille üks omanikke on ettevõtja ja IRL-i liige Rein Kilk. Teatavasti on Rein Kilgile esitatud kriminaalsüüdistus seoses majanduskuritegude ja ettevõtte maksujõuetuse põhjustamisega. Ka suursaarte liiniveo hanke võitnud riigi äriühingute pikaajaliste juhtide vastu alustati möödunud aastal kriminaalmenetlust. Korruptsiooni ning suures ulatuses altkäemaksu võtmise tõttu on neile esitatud süüdistus. Kas ministeeriumi ning ka ministri hinnangul on seaduse, hangete läbiviimise korra ja ametiasutuse eetikanormidega igati kooskõlas olukord, kus riik teeb koostööd ja sõlmib lepinguid isikutega, kellele on esitatud kriminaalsüüdistus?

18:00 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Seda teemat oleme me käsitlenud õigusliku poole pealt. Seda on minu meelest kas Väinamere Liinid või keegi teine kuskil tõstatanud. Ma loodan, et ma ei eksinud, kui eksisin, siis tegin neile ülekohut. Seda on küsitud, jah, kas kriminaalkahtlustus või kahtlustus sadama juhtide vastu võiks kuidagi ohustada selle hanke elluviimist. Tegelikult on hanke elluviija TS Laevad OÜ, seetõttu see õiguslikult seda tõenäoliselt ei ohusta. Kui te küsite teise hanke kohta, siis selle ajalugu on eri ajalehtedes pikemalt kajastatud ja küllap kajastatakse ka tulevikus. Ka seal oli kolm avaliku pakkumise vooru, kuhu oodati pakkujaid ja lõpuks pidi leping sõlmitud saama. Õnneks on see leping sõlmitud ja vedu toimub. Kui te küsite, kas oleks parim, kui kõik ettevõtjad oleksid laitmatu taustaga, siis vastan muidugi jah, kindlasti.

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Raivo Põldaru, palun!

18:00 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Te mainisite, et Tallinna Sadam on järelevalve raames tellinud lisaekspertiisid. Kui palju on ehitusjärelevalve kriitikat teinud ja miks neid ei usaldata?

18:00 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Tõepoolest, nagu ma Artur Talvikule vastasin, selliste projektide puhul tahame ka meie olla asjades kindlad, riigi poolt vaadatuna, ja ma arvan, et ka sadama ja TS Laevad OÜ juhtkond tahavad olla kindlad, et mitu paari silmi oleks vaadanud kõiki neid laevaprojekte, kaasa arvatud mootorivalikuid ja muid valikuid. Ma arvan, et see ekspertiiside tellimine on eeskätt just sellest põhjustatud. Praegune järelevalve tegija ehk Baltic Workboats on ju meeskonnaga mõlema riigi tehastes ja tegeleb väga hoolega sellega, et kõik jõuaks õigeks ajaks kohale ja oleks võimalikult kvaliteetne, niipalju kui praeguses olukorras on võimalik. See ei ole neile kindlasti mitte ainult äriline küsimus, vaid ka maineküsimus. Tegemist on ju saare laevaehitajatega.

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

18:00 Andres Ammas

Austatud eesistuja! Austatud minister! Täna on küsimustes ja vastustes mitu korda olnud juttu väärtusliku aja kaotusest. Meedia vahendusel on kõlanud ka väide, et selles on süüdi juba Tallinna Sadama nõukogu üle-eelmine koosseis eesotsas tollase nõukogu esimehe Neinar Seliga, kes teadlikult ignoreeris majandusminister Juhan Partsi soovi, et Tallinna Sadam varem selliseks hankeks valmis oleks olnud ja protsessid võimalikuks oleksid saanud. Kuidas te hindate neid väiteid? Kas neis sisaldub tõtt?

18:00 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Ütleme nii, et mul on ministrina keeruline ette kujutada, et me ei jõua aruka vestluse tulemusena kuidagi ühele meelele, et mina ei suuda ära veenda mõne ettevõtte nõukogu või ei suuda nemad esitada argumente, miks üht- või teistmoodi käituda ei ole mõistlik. Nagu te olete tähele pannud, selle aasta vältel on suures hulgas riigi äriühingutest toimunud mitmeid vahetusi, nõukogusid on välja vahetatud. Igall pool on loodud niisugust head valitsemistava, on juurde toodud uusi inimesi, mis on pigem positiivne. Mul oleks ministri positsioonilt küll väga raske öelda, et mõni nõukogu esimees astus mulle vastu ja me ei suutnud seda olukorda argumenteeritult lahendada või otsustada, et kumbki valib teise tee. See on minu arvamus, aga mul on väga raske kommenteerida konkreetseid asjaolusid. Ma arvan, et seda peaksid ikkagi tegema asjaosalised ise.

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Korb, palun!

18:00 Mihhail Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Mina ei soovi küsida hangete kohta. Te vastate ilusasti ja tundub, et kõik on täitsa okei, kuigi kui kõik oleks okei, siis küsimusi ei oleks. Aga ma küsin selle suve kohta. Suvi oli päris kuum ja kuum mitte selles mõttes, et oleks palav olnud, vaid oli väga palju etteheiteid ja kriitikat parvlaevateenuse kohta. Seda oli lehtedest näha. Ma olen ka isiklikult seda kõike kogenud, sõites Saaremaale ja olles pikalt järjekorras. Kuidas teile tundub, kas see ongi see kvaliteet, mida parvlaevafirma peab pakkuma? Kui te ise ei ole selle kvaliteediga rahul, siis kes on selles süüdi – on ju kombeks süüdlast otsida –, ja missugused meetmed võetakse?

18:00 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Ministeerium suhtleb ka praeguse vedajaga ehk Väinamere Liinidega. Tegelikult käibki arutelu just selle üle, mitu rikkumist on toimunud ja mis on selle tagajärjed. Kui te küsite, kas järjekordi tuleb ette, siis ma arvan, et üks järjekordi tuleb ikka ette seni, kuni veovõimsus ei ole selline, et kes iganes üldjärjekorras tuleb, saab ka tiptunnil üle. Olen sõitnud ise tiptunnil ja saanud üldjärjekorras peale, aga kindlasti on olnud ka olukordi, näiteks mõnel nädalavahetusel, kui prognoos ei ole täpselt tehtud ja on olnud pikemaid järjekordi, kui oleks olnud mõistlik. Vedaja peab andma teatava prognoosiosa, ka maavalitsused peavad tegema prognoosi. Nagu te mõistate, suudab ministeerium anda eelnevalt teada suurematest üritustest, millest me teame, aga eeskätt peab see sisend tulema kohapealt. Kui prognoos ei ole väga täpne, kui näiteks sellised sündmused ei ole ette teada, siis tihtipeale võibki saba olla pikem. Näiteks võime ette öelda uuele vedajale, et oktoobri esimesel nädalavahetusel on Saaremaa Rally, kui ma õigesti mäletan. Ma võin ette öelda, et kindlasti tekib siis järjekordi. Ma arvan, et vedaja peab kohe hakkama tegutsema selle nimel – kuni ta uued laevad kätte saab –, et järjekordi hajutada. Tuleb anda inimestele teada, mis hetkel kõige rohkem inimesi liigub ja kuidas seda koormust vähendada, et inimestel oleks võimalikult vähem ebamugavusi. Sellised asjad tuleb ära planeerida. Nii või teisiti, ma arvan, et te nõustute minuga, et nagu igal hommikul tulevad inimesed millegipärast samal ajal linna, nii on väga tihti ka nii, et inimesed lähevad reede õhtul saartele ja pühapäeva õhtul tulevad tagasi. Seetõttu kipub aeg-ajalt saba tekkima.

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kolleeg Märt Sults, Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on arupärimise raames igal Riigikogu liikmel võimalik esitada üks suuline küsimus. Külliki Kübarsepp, palun!

18:00 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Te mainisite, et pidevalt tuleb otsida alternatiive. Päris aktiivselt on eri aastatel räägitud Saaremaa või, ütleme, Muhu ja mandri vahelisest püsiühendusest silla kujul. Kui kaugemale on need arutelud ministeeriumis jõudnud? Teatavasti on tehtud ka analüüse ja need on riigile päris mitmeid miljoneid maksma läinud. Ka ajad muutuvad, kiirust on vaja pidevalt juurde saada, aga see parvlaevade süsteem, ma arvan, ei ole kaugemas perspektiivis see, mis inimesi rahuldaks.

18:00 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Minu meelest on see hea ja olemuslik küsimus. Mina olen aastaid olnud pigem kirglik sillaehituse pooldaja, ma olen arvanud, et see sild peaks seal ikka olema, ja üldiselt olen olnud veendunud, et sild peaks sinna igal juhul tulema. Mille taha on see takerdunud? Niipalju kui mina mäletan viimastest vestlustest, on see takerdunud eeskätt selle taha, et tehti erinevaid keskkonnamõtjude hinnanguid ja ühel hetkel tegi riik põhimõttelise valiku hakata uusi parvlaevu hankima. Uued parvlaevad hangitakse 20–30 aastaks, nii et silla küsimus muutub, ma arvan, uuesti aktuaalseks ikkagi pigem 5, 10 või 15 aasta pärast. Ma pakun niimoodi. Kui te küsite, kas see sild peaks ikka olema, siis vaadake, siin on erinevaid arvamusi. Nii palju kui on saarlasi, nii palju on ka erinevaid arvamusi. On olnud aegu, kui inimesed on arvanud, et sild peaks kindlasti tulema. Ma arvan, et siis, kui parvlaevaühendus on kehvem, on silla pooldajaid rohkem, kui aga parvlaevaühendus toimib ladusalt ja mingeid tõrkeid ei ole, siis ilmselt öeldakse, et nad tahaksid säilitada oma kodusaares saarelise eripära. Väga tihti tuleb ka meenutada, et isegi kui sild Saaremaale rajatakse, siis parvlaevad Saaremaa ja Hiiumaa vahel ning mandri ja Hiiumaa vahel jäävad endiselt sõitma, nagu nad peavad ühendust ka väikesaartega. Parvlaevad kui sellised peavad ikkagi sõitma jääma. Me saame võib-olla ainult Saaremaa ja mandri vahelise ühenduse probleemi nii lahendada. Eks see ole matemaatiline küsimus, tuleb arutada, kui palju see maksab, ja tuleks ka aru saada, kas saare inimesed tegelikult seda silda ikka soovivad või säilitab praegune parvlaevaühendus või tulevane parem parvlaevaühendus nende arvates nende kodusaares saarelise eripära. See on minu meelest täiesti arutatav küsimus.

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Jaanus Karilaid, palun!

18:00 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea minister! Ma alustan positiivsemast ja tunnustan paari asja eest. Tunnustan selle eest, et minister oli nõus tunnistama, et poliitika planeerimise protsess on olnud puudulik. Tunnustan ministrit selle eest, et ta oli nõus tunnistama, et poliitika elluviimine on olnud puudulik. Tunnustan ministrit ka selle eest, et ta oma kõnes ja vastustes ütles, et vigu on tehtud ja neid ei tohiks tulevikus korrata.

Aga vaatame seda teemat siiski ka terviklikult. Põhiküsimus on selles, kes selle segaduse eest vastutab. Siinamaani on poliitilise vastuse eest suudetud eeskujulikus korras põgeneda. Ka kolleeg Andres Ammas küsis selle kohta, et kui aastal 2011 oli Juhan Partsil olemas poliitiline tahe, aga millegipärast Tallinna Sadama nõukogu ei võtnud teda kuulda ega hakanud seda tahet ellu viima, siis oli see loomulikult ministri nõrkuse märk, kui ta ei suutnud oma tahet ellu viia, sest lõppkokkuvõttes on tema üldkoosolekuna ikkagi ka riigiettevõtte omanik. Miks Juhan Parts seda ei suutnud? Kui 2011. aastal oleks hakatud operaatori väljavahetamisega või konkursi korraldamisega pihta, siis oleks kogu see protsess olnud korrektne ja professionaalne ning kõigil oleks hea meel ja neli uut parvlaeva oleksid juba ammu valmis. Seda ei juhtunud. 2014 oli siis selline poliitikaetapp, kui hakati seda konkurssi tegema. Konkursi võitis sadama tüdarettevõtte. Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakond tegi eelakti, kus ta näitas, et see hange on õigustühine. Siis läks see küsimus – ärakuulamise protokollidest on see näha – kabinetiistungile. Urve Palo väitis, et seal avaldati Taavi Rõivase suuniste järgi selget poliitilist tahet asjaga edasi minna. Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakond tegi lõpliku akti, kus ta näitas, et see hange on ikkagi õiguspärane. Esimene akt oli üheksa lehekülge pikk ja seal öeldi, et hange on õigustühine, järgmine akt oli 18 lehekülge pikk ja seal öeldi, et kõik on tegelikult okei. See näitab, et

poliitiline tahe sundis ametkonda käituma ebapädevalt ja ebaprofessionaalselt. See on ka põhjus, miks me tegelikult ei leia poliitilisi vastutajaid, sest selle asjaga on seotud Juhan Parts, sellega on seotud Urve Palo ja sellega on seotud üks Eesti ajaloo suurimaid altkäemaksuafääre, kui üks võimuerakonna liige küsis eraettevõtja käest neli miljonit eurot meelehead. Halduskohtus on see läbi vaieldud. On erinevaid tõlgendamisvõimalusi, mida sellega saada taheti ja miks nii läks, aga tulemus on see, et Väinamere Liinide omanik on avalikult öelnud, et tema ei tahtnud altkäemaksu maksta ja seetõttu jäi ta tööst ilma. Ma tahan öelda, et altkäemaks ja kogu see afäär ongi üks peamisi põhjusi, miks see juhtum on niivõrd segane ja me ei ole jälile saanud, kuidas saaksime kedagi vastutusele võtta.

Teine asi on see, et tänane minister ei ole siiski kõikide oluliste nüanssidega ennast kurssi viinud. Hankelepingus on kirjas, et Türgis ehitatavad laevad maksavad 22,8 miljonit. Hankelepingusse on ... Palun lisaaega!

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kolm minutit lisaaega.

18:00 Jaanus Karilaid

... pandud kirja ka klausel, et 2026. aastal võib riik Türgis tehtud laevad välja osta 8 miljonit eurot kallimalt. 12 aastat hiljem ja 8 miljonit kallimalt! Kust see tekkis? On mitmesuguseid spekulatsioone, et siis, kui hankekonkurss toimus, ei olnud ka pakkujal kõik dokumendid veel valmis, läbirääkimised Türgi ja Poola ehitajatega olid alles poole peal ja kõike vormistati n-ö sünkroonselt või tagantjärele. Igal juhul jätab see mulje, et ka siin on käitunud suhteliselt vägivaldselt. Kui me tahame rääkida avatud majandusest, õigusriigi aluspõhimõtete kehtimisest ja professionaalsest valitsemisest, siis nii kindlasti teha ei võiks.

Lõpuks räägin poliitilisest vastutusest. Mina ei ajaks taga ei ametnikke ega võib-olla ka kõiki tänase majandus- ja kommunikatsiooniministri eelkäijaid, vaid ma väidan, et kogu selle segaduse eest peaks vastutama peaminister Taavi Rõivas, kuna tema kabineti istungil anti väga selge poliitiline suund see asi iga hinna eest läbi suruda, kuigi 2013. aastal ka sadama nõukogu istungitel väitsid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tippametnikud, et nelja uut parvlaeva ei saa õigeks ajaks valmis. Oleks võinud tegelikult tähtaega ühe aasta võrra pikendada ja kogu poliitika planeerimise protsessi teha palju professionaalsemalt. Aga see on näide, et kui üks erakond on väga kaua võimul olnud, siis läheb ülbuse koefitsient väga suureks. Sellepärast selliseid asju Eestis ka juhtub, et siamaani on need jäänud karistuse ja vastutuse ta.

Millised tagajärjed võivad sellel olla, seda on raske öelda. On mitmeid vaidlusi. Ma tean, et Väinamere Liinid on läinud Euroopa Komisjoni teatud protseduure ja protsesse vaidlustama. Ma loodan siiralt, et kõik see ei lähe maksumaksjale kallimaks.

Kokkuvõtet tehes kinnitan, et ma ei esinda siin ühegi ettevõtja huve. Ma tean, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist on tulnud süüdistusi, nagu opositsiooni esindaja oleks seotud Väinamere Liinide huvidega. Seda kindlasti mitte. Kui on näha, et ettevõtja ei saa oma tööga hästi hakkama, teenuse kvaliteet on kehv ja see läheb liiga palju maksma, siis on riigi ülesanne see teenus tema käest ära võtta, tehes seda võimalikult korrektselt, pädevalt ja arusaadavalt. Aga nagu me teame, kogu seda protsessi kummitab see nelja miljoni euro küsimine. See selleks. Siin saalis said küsimused otsa, aga ehitusjärelevalve on teadaolevalt teinud kogu protsessi kohta üle 200 märkuse. Kas see jutt vastab tõele ja mida need märkused tegelikult endas sisaldavad? Ma ei tea, kas minister vastab selle kohta järgmisele arupärimisele vastates või kasutab ta täna võimalust seda selgitada. Ehitusjärelevalve on head tööd teinud. Kui on 200 märkust, siis on see ehe tõestus, et tööd on tehtud tõsiselt, aga oleksin soovinud kuulda ka ülevaadet, milles ehitusjärelevalve märkused seisnevad. Aga see on muidugi väga valus õppetund kogu meie riigivalitsemise positsiooni mõttes. Aitäh!

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Artur Talvik, palun!

18:00 Artur Talvik

Hea eesistuja! Hea minister! Head Riigikogu liikmed! Prints Hamlet ütles ju, et miskit on mäda Taani riigis. Seda võiks täna parafraseerida ja öelda, et mingi tõsine jama on sisse kirjutatud Eesti riigifirmade juhtimisse ehk miskit on mäda Eesti riigifirmadega. Teisest küljest võiks parafraseerida ka ühte

poplaulu, mis ütles: *"Ups, I did it again!"*, ja võiks öelda: "Ups, meil juhtus see jälle!" Riigifirmade ümberstruktureerimisest ja kõigest sellest on jube palju räägitud ja nüüd proovitakse jällegi mingisuguseid järelevalvemehhanisme ja juhtimist konsolideerida ning teatud tüüpi ettevõtteid kokku viia. Aga isegi see muutus, mis on toimunud Tallinna Sadamas, ei ole kahjuks kaotanud riigiettevõtte juhtimise politiseerituse mainet.

Mille põhjal ma sellise järelduse teen? Tallinna Sadam on jätkanud seda hämamist, mille eestvedajaks on olnud minister ja ministeerium, ehk Tallinna Sadam on olnud n-ö poliitilise kontrolli all ja täitnud n-ö poliitilisi juhtnööre. Mis hämamisega siis tegemist on? Mind on selle parvlaevahanke puhul tohutult häirinud just see, et meile püütakse kogu aeg anda valeandmeid või luua positiivset pilti. Just hiljuti lugesin ühte genereeritud PR-artiklit, kus räägiti kogu selle jama kohta, et oi, mingisugused ettevõtjad kiidavad, kui tore on uus piletisüsteem. Aga see on naeruväärne. Oleks tulnud öelda algusest saati või vähemalt siis, kui ilmnes, et parvlaevad õigeks ajaks valmis ei saa, et, kallid inimesed, meil on jama ning me otsime praegu lahendust, kuidas seda jama lahendada, aga meil on jama. Selle asemel räägitakse, et mitte mingisugust jama ei ole. Ma mäletan, kuidas Kristen Michal käis Tallinna Sadama uurimiskomisjoni ees ja püüdis jõuga vältida igasuguseid küsimusi parvlaevahanke kohta.

Kui seda hämamisest rääkimise teed edasi minna, siis ütlen, et minu arust on absurdne see väide, et meie trahvime (st ministeerium trahvib) ettevõtet, kelle omanik me ise oleme. Sisuliselt lööd sa oma parema käega vasaku käe näppude pihta ja ütled: "Kuule, vasak käsi, käitu nüüd korralikult!" See on tõesti skisoidne olukord. Me kõik teame, et riigieelarvet täidetakse dividendidest, mida saab 100%-lise riigi osalusega AS Tallinna Sadam, ja tema tütarettevõtteid on konsolideeritud selle kasumi n-ö tootmiseks. Need on üllatavad ja jätkuvad väited. Täpselt samamoodi oli siis, kui ma jaanuari lõpus ütlesin, et parvlaevade tellimise lepingutesse on jama sisse kirjutatud, ja mind üritati näidata lolli poisina. Et mis sa siin üldse ärisaladusi avaldad ja kõike seda! Nüüd on kõik need asjad ilusasti välja tulnud.

Võtan igaks juhuks väikese pikenduse ...

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kolm minutit lisaaega.

18:00 Artur Talvik

... kuigi mul väga palju rohkem rääkida ei ole. Minu arvates on – tulen tagasi alguse juurde – põhiküsimus ikkagi see, kuidas riigifirmasid juhtida. Ma arvan, et lahendus ei ole ilmtingimata see, et kõik riigifirmad peab maha müüma. Sugugi mitte. Kindlasti on strateegilisi ettevõtteid, mis peaksid kuuluma riigile. Aga üks asi, millest peaks riigiettevõtete juhtimises vabanema, on ikkagi politiseeritus. Sellele on tähelepanu juhtinud ka õiguskantsler. Kuidas seda teha, sellele ei suuda ma täna siin otsest vastust anda. Kuigi Kristen Michal nüüd kindlasti väidab siia kohe otsa, et aga näete, meil on sellised apoliitilised nõukogud ja juhtimises oleme juba muudatusi teinud, siis tegelik elu näitab, et need muudatused ei ole olnud piisavad. Me otsime ka ise nendele probleemidele vastuseid. Kutsun teid üles tulema 5. oktoobril kuulama väikest konverentsi siinsamas Riigikogu saalis, kus otsitakse vastust küsimusele, kuidas depolitiseerida riigiettevõtteid ja viia riigiettevõtete juhtimine arukale tasemele. Aitäh!

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Kas minister soovib sõna võtta? Ei soovi. Oleme tänase teise päevakorrapunkti arutelu lõpetanud.

5. 17:36 Arupärimine gaasiseadmete õnnetuste kohta (nr 226)

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Kolmanda arupärimise on esitanud Riigikogu liikmed Jaanus Karilaid, Artur Talvik, Martin Helme, Märt Sults, Tarmo Tamm, Valeri Korb ja Erki Savisaar. Arupärimine on suursaarte liinidele parvlaevade valmimise ning poliitilise vastutuse kohta. (Vahelahüüded.) Vabandust! Juhataja palub vabandust! Läheme neljanda arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Mihhail Korbi, Mailis Repsi,

Valeri Korbi, Tarmo Tamme, Kadri Simsoni, Dmitri Dmitrijevi, Viktor Vassiljevi, Oudekki Loone, Andrei Novikovi ja Mihhail Stalnuhhini esitatud arupärimine gaasiseadmete õnnetuste kohta. Arupärimine on esitatud majandus- ja taristuministrile. Arupärijate nimel palun Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Mihhail Korbi!

17:59 Mihhail Korb

Härta juhataja! Lugupeetud minister! Austatud kolleegid, ka mina õnnitlen teid uue tööhooaja puhul ja soovin kõigile viljakaid tulemusi ja häid seadusi! Aga lähen sellise suure poliitilise teema juurest veidi väiksema, aga mitte vähem olulise teema juurde ehk räägin gaasiseadmetega juhtunud õnnetustest. Kõigepealt meenutan teile natukene asjaolusid. Käesolev aasta algas mitme traagilise gaasiboileriga seotud õnnetusega. Polnud palju puudu, et õnnetuste saaga oleks 13. mail saanud traagilise jätku. Õnneks avastati gaasiõnnetus piisavalt vara ning kahele alla 15-aastasele lapsele jõuti õigel ajal kutsuda kiirabi. Tehnilise Järelevalve Ameti hinnangul on sel aastal toimunud õnnetused väga erakordsed. Analoogilisi juhtumeid ei ole juba aastaid toimunud. Seejuures on praegu tegemist laiemaga probleemiga, sest lühikese ajavahega toimusid sarnased õnnetused nii Tallinnas Erika ja Kopli tänaval kui ka Narvas Võidu tänaval. Tehnilise Järelevalve Amet on väitnud, et eranditult kõikide sel aastal asetleidnud traagiliste õnnetuste põhjus oli korterisisese gaasipaigaldisega seotud omavoliline ventilatsiooni ja suitsulõõride ümberehitamine või gaasiseadme suitsugaaside juhtimine valesse lõõri. Samas juhtus Narvas gaasiõnnetus korteris, kus alles eelmise aasta oktoobris oli gaasiseadmeid ja ventilatsiooni kontrollitud. Seega ei ole õnnetuste põhjused üheselt selged. Pöördusime majandus- ja taristuministri poole küsimustega, neid on kokku kolm ja kõik puudutavad seda teemat. Loodame, et kui ei õnnestu ka kõiki selliseid juhtumeid ennetada, siis vähemalt on võimalik inimesi väga täpselt informeerida, mis ohud neid ähvardavad. Eesmärk on selliseid juhtumeid ennetada. Loodan viljaka diskussiooni peale. Aitäh!

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma palun arupärimisele vastama majandus- ja taristuminister Kristen Michali!

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Hea juhataja! Head Riigikogu liikmed! Austatud arupärijad! Selles arupärimises on kolm küsimust. Loen küsimused ette ja jälle vastan, nagu ikka. Esimene küsimus: "Viimastel aastatel on väga suurt rõhku pandud tuleohutusele läbi suitsuandurite teavituskampaania ning ka kontrolli. Kuidas on plaanis suurendada inimeste teadlikkust, et gaasiseadmeid tuleks lasta igal aastal kontrollida ning see vastutus on korteriomanikul? Milline on siin Tehnilise Järelevalve Ameti roll?" Oma roll gaasiohutuse tagamisel on väga mitmel osapoolel. Vastutus on gaasiseadme tootjal ja müüjal, müüja vastutab gaasiseadme nõuetele vastavuse eest. Korteriomanik vastutab selle eest, et korteris oleksid gaasiseadme ohutuks tööks vajalikud tingimused, sh peab gaasiseade olema korras. Gaasiseadme paigaldaja vastutab õige paigalduse eest. Ette rutates ütlen, et mitmel korral ongi probleemi põhjuseks olnud omavoliline ja asjatundmatu ehitustöö. Tuleohutuse üle teeb järelevalvet Päästeamet. Hukunutega õnnetuste puhul on menetleja Politsei- ja Piirivalveamet. Kortermajas peaks korrashoiu ja teavitusega tegelema ka korteriühistu. Ka kohalikul omavalitsusel on järelevalves oma roll. Omavalitsus teeb ehitusjärelevalvet, sh võib kontrollida ehitise kasutamise ohutust. Teie mainitud Tehnilise Järelevalve Amet teeb riiklikku järelevalvet gaasiohutuse valdkonnas. Tehnilise Järelevalve Amet uurib õnnetuste tehnilisi tekkepõhjuseid ning teeb riiklikku järelevalvet nii gaasiseadmete turule laskmise kui ka nende paigaldamise ja kasutamise nõuete täitmise üle. Peale traagilisi õnnetusi palusin Tehnilise Järelevalve Ametil pöörata senisest oluliselt enam tähelepanu kortermajade gaasiohutusele ning inimeste teavitamisele. Tehnilise Järelevalve Amet on oma ohuproгноosi uuendanud ja suurendanud järelevalvelist tegevust. Lisaks järelevalvelisele tegevusele on TJA palvel teavitusega tegelnud ka gaasi müüvad ettevõtted. Kõigile klientidele on saadetud koos gaasiarvetega korduvaid meeldetuletusi, millised ohud võivad gaasiseadmega seotud olla, ning sinna on lisatud info, kust nõu saab. Infot on jagatud nii avalikel üritustel kui ka ajakirjanduse kaasabil, kes on inimesi väga hoolega ohtudest ja nende võimalikest põhjustest teavitanud. Teadlikkuse suurendamine ja selle alalhoidmine eeldab pidevat tööd, selleks ei piisa ühekordsest kampaaniast. Sellepärast pean vajalikuks, et töö inimeste teadlikkuse parandamisel jätkuks. Riiklikust järelevalvest rääkides võib öelda, et Tehnilise Järelevalve Amet on pisteliselt kontrollinud kortermaju ja teinud puuduste korral ka

ettekirjutusi. Gaasivaldkonnas on praegu *circa* 300 järelevalvemenetlust, sh 70 menetlust korteriühistute ja korterisiseeste gaasipaigaldiste omanike vastu. Ministeeriumis vaatasime üle ka õigusaktid, mida saaks muuta, et parandada ohutust just riigi kehtestatud reeglite abil. Suvel valmistati ette ja just täna saatsin kooskõlastamisele määruse eelnõu, millega sätestatakse vingugaasianduri paigaldamise kohustus. See tähendab, et nii nagu igaühel on kodus suitsuandur, hakkab tulevikus olema iga gaasiseadme juures vingugaasiandur. Jah, see on 20–80-eurone kulu, sõltuvalt anduri omadustest, kuid see võib päästa elu. Täpsustatud sai, et gaasiseadme korrashoid ei tähenda pelgalt gaasiseadme tehnilise seisundi hindamist. Korrashoid tähendab ka gaasiseadme ohutuks tööks vajalike tingimuste kontrollimist. On olnud ka juhtum, kui tehniliselt korras ja äsja kontrollitud gaasiseadme kasutamisel toimus siiski õnnetus. Õnnetuse põhjustas köögikubu töötamine, mis pani gaasiseadme ventilatsiooni tagurpidi tööle ja tõmbas põlemisgaasid tagasi siseruumi. Õnnetust soodustas ka see, et vannitoa uks oli vahetatud ilma õhutusavadeta ukse vastu.

Teine küsimus: "Mitmed korteriühistu esimehed on mures, et neil puuduvad igasugused hoovad majas asuvate korterite kontrollimiseks, sest korteriomand on puutumatu ning omanik ei pea korteriühistu esimeest korterisse lubama. Kuidas Teie hinnangul on tagatud tänases seadusandluses võimalus korterites teha kontrolli? Kas viimaste õnnetuste valguses tuleks seaduses need võimalused üle vaadata?" Eelkõige vajab selgitamist, et kodu puutumatus ei ole absoluutne õigus. Kui korteris ei ole tagatud gaasiseadme ohutuks tööks vajalikud tingimused, seab see ohtu kõik selles korteris olevad inimesed. Sellise ohu kõrvaldamiseks on nii seadme ohutuse seaduse kui ka korrakaitseaduse alusel riikliku järelevalve asutustel õigus sekkuda ja vajaduse korral kasutada sunnijõudu. Kellelgi teisel ei ole õigust kodu puutumatus jõuga rikkuda, ka korteriühistu esindajatele ei ole seadus andnud volitusi teiste isikute korterisse tungimiseks. Sellise õiguse andmist eraisikule ei pea ma mõistlikuks ega mõeldavaks. Korteriomanik vastutab oma omandi eest, see hõlmab nii tema korteriomandi reaalsust kui ka mõttelist osa kortermajas. Omandiga seoses on tal peale õiguse seda kasutada ja käsutada kohustus hoida see korras ja tagada ohutus. Kui korteriomanik ei täida talle pandud kohustust, on võimalik teda sundida vaid riikliku järelevalve kaudu, mõnikord võib mõjuvaks abinõuks olla ka gaasi kasutamise piiramine kraanide sulgemise teel. Gaasiseadme kasutamisega seoses tähendab mõttelise osa korrashoidmine eelkõige hoone ventilatsioonisüsteemi, aga ka gaasitorustike ja muude tehnosüsteemide korrashoidmist. Nende korrashoidmine võib paraku eeldada juurdepääsu kõigisse korteritesse. Kui omanik keeldub kontrollijat korterisse lubamast, oleks asjakohane kaasata riikliku järelevalve asutus. Siiski, enamasti ei ole probleemiks omaniku keeldumine korrashoiu toimingutest, vaid aja planeerimine. On arusaadav, et suuremates kortermajades võib osutuda keerukaks leida korrashoiutoiminguteks kõigile sobiv aeg. Samas ei pruugi tervet maja läbiva ventilatsioonisüsteemi osade kaupa kontrollimine olla tulemuslik ega soodne. Lahenduseks on naabrite omavaheline koostöö, mida eesmärgi silmas pidades küllap mõistetakse.

Kolmas küsimus: "Rahvasuus levib kuulujutt, et viimase aja õnnetuste põhjuseks on hoopis gaasi koostis, mis on teistsuguste omadustega. Kas gaas, mis liigub Eesti gaasitorudes, on kontrollitud ning on veendunud, et selle koostisega ei ole probleeme?" Tehnilise järelevalve Amet on kontrollinud gaasi koostist ega ole tuvastanud midagi anomaalset. Tegemist on linnalegendiga, sest tegelikult on õnnetusjuhtumid siiski olnud seotud gaasi ebatäielikust põlemisest tekkinud vingugaasiga. Vingugaas tekib ebapiisava põlemisõhu tingimustes. Kuna vingugaasi ei ole inimesel võimalik meeltega tajuda, siis lahendus, kuidas õnnetusi ära hoida, on kohustuslik vingugaasianduri paigaldamine, mida ma ka enne mainisin. Aitäh!

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi. Külliki Kübarsepp, palun!

17:59 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Ka mina olen kokku puutunud korteriühistu esimeestega. Tekkinud olukorras, Põhja-Tallinna näitel, süüdistavad nad seadusandjat. Omal ajal vastutas seadmete paigaldamise kvaliteedi ja nõuetele vastavuse eest korteriühistu. Ühel hetkel seadust muudeti ja nüüd vastutab selle seadme eest ainult korteriomaniik. Loomulikult on korteriomaniikul riske võtta ja mitte nii korrektselt toimetada lihtsam kui näiteks korteriühistul, sest seal on vastutus suurem. Korteriomanik

mõtleb ainult iseenda korteri peale, aga ta ei mõtle sellele, mis võib kaasneda. Miks tollel ajal nii tehti? Kas te olete asunud analüüsima, et äkki oleks mõistlik taastada olukord, kus peavastutaja selle eest, et majas oleks kõik korrektne, on korteriühistu?

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Ma ei saa küll öelda, et meil oleks analüüsi selle kohta, kas seadusandja tahet võiks sellisel kujul muuta. Võin kontrollida. Kindlasti on varasemate eelnõude seletuskirjades nii teile kui ka mulle kättesaadav, miks seda olukorda muudeti ja mis see loogika oli.

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Stalnuhhin, palun!

17:59 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Vabandust, aga ma tulen selle linnalegendi juurde tagasi. Aastate jooksul pole sääraseid surmaga lõppevaid juhtumeid olnud, kusjuures 10–12 aastat tagasi oli Eesti omavalitsustes programm, mille käigus asendati nõukogudeaegsed gaasiseadmed uutega. On selline arvamus, et need seadmed on projekteeritud maagaasi kasutamiseks, praegu aga, teades, kust see gaas meie süsteemi tuleb, pole mingit kindlust, et see ei koosne mingil määral põlevkivigaasist, mis tuuakse siia konditsioneeritud kujul ja pärast tehakse sellest kasutusele minev gaas. Kas te olete täiesti kindel, et tehniliselt ja normide järgi sobib see gaas neile gaasiseadmetele, mis on praegu kasutusel?

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Veel kord ütlen: Tehnilise Järelevalve Amet kontrollis seda ju just sellepärast, et olla selles kindel. Mina saan toetuda Tehnilise Järelevalve Ameti spetsialistide hinnangule gaasi koostise kohta. Seda on kontrollitud. Nad ütlevad, et nad midagi anomaalset ei leidnud. Niipalju, kui eksperdid praegu on hinnanud, on need õnnetused tekkinud ikkagi just sellepärast, et ruume ja ventilatsioonisüsteeme on valesti ja omavoliliselt ümber ehitatud. See, mis peaks olema ühendatud kuskile õhu äravoolu, on kuidagi ühendatud ruumi tagasi sisse tuleva õhuvooluga. Nagu ma kirjeldasin, kubu tõttu hakkas õhk teistpidi liikuma ja selle kindlustamiseks, et õnnetus kindlasti juhtuks, oli pandud ka täiesti õhutihe uks, kuigi varem oli aukudega uks jne. Selliseid asju juhtub. See on kõik tagantjärele tarkus. Me oleme ka oma majas mitmel koosolekul arutanud just sedasama, et selliste õnnetuste ennetamine peab olema kompleksne tegevus. Esimene hüpotees oli see, mida ka teie mainisite, et üks seadmete põlvkond võis hakata amortiseeruma ja võisid hakata toimuma omavolilised vahetused. Sellest räägiti seadmemüüjatega. Tänapäevaks oleme jõudnud selleni, et kõikidele gaasitarbijatele on saadetud korduvaid teavitusi, millised on ohud, kuidas saab seadet kontrollida ja kellega saab ühendust võtta. Me oleme jõudnud otsusele teha vingugaasiandurid kohustuslikuks kõigile, kes selliseid seadmeid kasutavad. See ei ole suur kulutus, nende seadmete hulgihind on ilmselt oluliselt madalam kui 20 eurot. Need on kõige odavamad andurid, niiskuskindlad vingugaasiandurid maksavad kuni 80 eurot. Aga kui see päästab elu, siis on see mõistlik kulutus.

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Korb, palun!

17:59 Mihhail Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister, tänan teid vastuste eest! Tõesti, andurite kohustuslikus korras mängu toomine on hea ja mõistlik paan, kuigi see tähendab natuke kulutusi. Küsimus, mida võiks arutada, on see, kas gaasitarbijatel ei oleks võimalik seda kulutust teha. Aga see on diskussiooni küsimus. Te mainisite, et Tehnilise Järelevalve Amet teeb päris palju järelevalvet ja päris mitu menetlust on käimas. Kui tihti avastatakse niisuguseid rikkumisi, et nende tõttu sunnitakse seadmeid ümber ehitama või ümber tegema? Kas selline statistika on teil olemas?

17:59 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Mul on niimoodi raske hinnata. Me saame seda Tehnilise Järelevalve Ametist täpsustada, aga nemad lähtuvad ikkagi teatud ohuproгноosidest ja võimalikest riskidest, informatsioonist, mis neile antakse ja mille alusel nad neid menetlusi algatavad ning lähevad neid seadmeid vaatama. Seetõttu on raske seda üldiselt projitseerida. Aga me peaksime teadma, umbes iga mitmenda gaasiseadmega võib midagi valesti olla. Tehnilise Järelevalve Amet lähtub ikkagi sellest informatsioonist, mis neil on, ja selle järgi nad tegutsevad. Nagu te ütlesite, praegu on käimas umbes 300 järelevalvemenetlust. Küsimuse esimene pool puudutas vingugaasiandurit. Ma olen nõus. Ma tean, et käibki arutelu selle üle, kas gaasimüüjad võiksid olla need, kes võiksid klientidele kuidagi vahendada nende andurite müüki või neid jagada või teha midagi muud, et neid saaks hulgihinnaga ja odavamalt. Vaatame, kuidas see protsess edasi läheb, aga eelduslikult peaksime jõudma selleni, et aasta jooksul oleksid kõigil need vingugaasiandurid olemas. Veel kord ütlen, et kui see viis või mõnikümmend eurot päästab kellegi elu või hoiab kellegi tervist, siis ma arvan, et see on väga hästi kulutatud raha.

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Kas kolleegidel on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Oleme kolmandale arupärimisele vastamise lõpetanud. Aitäh majandus- ja taristuministrile!

6. 17:53 Arupärimine Apollo mereala kaitse alla võtmise kohta (nr 223)

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Täname viies arupärimine on Apollo mereala kaitse alla võtmise kohta. Selle on esitanud Riigikogu liikmed Andres Ammas, Andres Herkel, Monika Haukanõmm, Külliki Kübarsepp, Krista Aru, Artur Talvik ja Jüri Adams. Ma palun arupärijate nimel kõnepulti Riigikogu liikme Andres Ammase!

17:59 Andres Ammas

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetav minister! Head Riigikogu liikmed! Hiidlasi on juba päris hulga aastaid rohkemal või vähemal määral erutanud küsimus, kas oleks sobiv Hiiumaast põhja ja loode poole merre rajada suured, väidetavalt isegi maailma kõige suuremad tuulepargid. Tuuleparkide pooldajad on öelnud, et see annab saare arengule hoogu juurde. Tuuleparkide vastased on öelnud, et see võib praeguse looduskauini ja ainulaadse saare muuta pigem tööstuspiirkonnaks ja saare ainulaadsuse igaveseks hävitada. Aspekte on sellel küsimusel päris palju, aga selles arupärimises oleme keskendunud looduskaitsele ja keskkonnakaitsele aspektidele. Me küsime, kas Apollo mereala ehk Apollo madalik ja osaliselt ka Vinkovi madalik saavad kaitsealaks või mitte.

Võib küsida, miks ühe madaliku kaitse alla võtmine üldse nii oluline on. Leidsin Hiiumaa ajalehest Hiiumaa loodusemehe Tiit Leito romantilise väljendi, mille ma heameelega teile edastan. Ta ütles, et meri on kui kõrb ja madalikud on oasid selles kõrbes. Madalikel on rohkem taimestikku, seal on endale elupaiga leidnud igasugused mereelukad, kalad käivad seal kudemas, linnud tulevad sinna puhkama ja neid kalu süüa. Ühesõnaga, madalik on paljudele vajalik. Eriti seda Apollo madalikku armastavad niisugused toredad sukelpardid nagu aulid. Neid on püütud loendada. On selgunud, et neid on seal mitusada tuhat, kui palju just täpselt, küllap minister meile sellest teada annab, ju ta on nad üle lugenud. Aga kas see kaitseala tuleb või mitte, selle kohta on natuke erinevaid arvamusi. Juulis ilmus Hiiu Lehes artikkel, kus minister rõõmustas hiidlasi, et see tuleb, aga septembri algul saabus ministeeriumist teabenõudele vastus, et seda moodustamist veel otsustatud ei ole. Loodame ministrilt nüüd täielikku selgust saada. Aitäh!

17:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma palun arupärimisele vastama keskkonnaminister Marko Pomerantsi!

17:59 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Tervist! Head uut aastat! Tore päev selline, president avas selle, mina lõpetan. Mulle sobib. Aga nüüd Apollo madaliku ja kaitseala moodustamise juurde. Käin need küsimused, mis mu ette on pandud,

kenasti läbi ja võib-olla on selgus tänase õhtu seisuga siis suurem.

Esimene küsimus teilt mulle oli, miks ei ole mõistliku kiirusega menetletud Balti Keskkonnafoorumi ettepanekut võtta Apollo madal kaitse alla ja millises faasis on kaitse alla võtmise menetlus. Ettepaneku Apollo merekaitseala moodustada tegi Balti Keskkonnafoorum 2011. aasta jaanuaris.

Keskkonnaministeerium edastas selle ettepaneku Keskkonnaametile, kes korraldab loodusobjekti kaitse alla võtmise põhjendatuse ja kavandatud piirangute otstarbekuse ekspertiisi koostamise. Esimene ekspertiis valmis juba 2011. aasta novembris ning see toetas looduskaitseala moodustamist, tehes ettepaneku tsoneerida kogu ala sihtkaitsevööndi režiimi ning esitada ka Natura loodus- ja linnualade võrgustikku võtmiseks. Jaanuaris 2012 esitas Nelja Energia vastuväiteid koostatud ekspertiisi kohta. Apollo meremadaliku kaitse alla võtmist menetletakse 1. oktoobril 2012 Nelja Energiaga toimunud kohtumisel kokkulepitu ja Keskkonnaameti tööplaani kohaselt. Nelja Energia lubas teha uuringud ja esitada nende tulemused Keskkonnaametile. Uuringud on küll tehtud, kuid tulemusi Keskkonnaametile esitatud ei ole. Keskkonnaamet on seetõttu oma tööplaani kohaselt jätkanud Apollo meremadaliku kaitse alla võtmist. Kaitse alla võtmise algatamise menetlus on tänaseks läbi teinud juriidilise ekspertiisi ja keeletoimetuse, praegu on see Keskkonnaametis lõppjärgus, selle tulemus esitatakse Keskkonnaministeeriumile ja siis algatab minister määrusega kaitseala moodustamise ning algab jälle uus vaidlus, kes on poolt ja kes on vastu. Kui me tuleme tagasi Hiiu Lehe ja tänase päeva juurde, siis juriidiliselt korrektne on öelda, et menetlust algatatud ei ole, aga selles suunas see igal juhul ühesuunaliselt praegu liikumas on.

"Kas on selgunud nimetatud ala tähtsus rahvusvahelise tähtsusega linnualana?" Kaitseala olulisust rändlindudele on kinnitanud ala kohta koostatud värskeima projekti "Eesti merealade loodusväärtuste inventeerimine ja seiremetoodika väljatöötamine" käigus aastatel 2014–2016 tehtud uuring. Projekti viis ellu Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut koos partneritega. Suure sukelpardi, auli, haha ja vaera arvukus Apollo meremadalikul tuvastati 2015. aasta kevadel ja vaerlaste arvukus ka 2015. aasta suvel. Peale kaitse-eeskirja jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek lisada Apollo meremadaliku kaitseala Natura 2000 võrgustikku loodus- ja linnualana. Kui nüüd rääkida veel aulist, sellest, kas tegemist on ikkagi vinge alaga – Aino Aul oli minu klassijuhataja, ma pean juba sellepärast aulide nimel pingutama, ta oli väga tore eesti keele õpetaja –, siis näiteks selgub linnustiku uuringutest, et Apollo madala mereala on tänu oma Läänemere avaossa ning Hiiumaa lähedusse jäävate Eesti avamerealade iseloomule kogu piirkonnas aulidele ülioluline peatumis-, toitumis- ja talvitusala. Aulide arvukus täidab rahvusvahelise tähtsusega linnualade kriteeriume (globaalse tähtsusega kogumid, s.o asjatundjate jaoks, A4 ja C4, olulise tähtsusega koondumiskohad Euroopa Liidus) ja ületab peatumisalade riikliku lävendi viiekordselt. Nii et aulide seisukohast on tegemist täiesti korraliku alaga, mida tuleb täie tõsidusega menetleda ja kaitse alla võtta.

Kolmas küsimus: "Miks Hiiu maakonnaga piirnevate merealade maakonnaplaneeringus nähakse ette planeeritavad tuuleenergia tootmise alad ka Apollo madalale, millele eksperdiarvamuse järgi ehitisi rajada ei tohiks?" Hiiu maakonnaga piirnevate merealade planeeringus on Apollo meremadaliku kaitseala moodustamist käsitletud ilmselt samaväärse planeeritava tegevusena, nagu seda on tuulepargi rajamine. Ehk kaks teineteist välistavat planeeritavat asja on ühel alal, kuid mõlemad on alles plaanide tasandil. Tuuleenergia assotsiatsioonist saadud viimase kaardiinfo põhjal need asukohad ei kattu. Jällegi ütlen niimoodi lihtsustatult, et kui vaadata Hiiumaa merealade teemaplaneeringut ja rääkida abstraktselt sellest Apollo madalikust, siis võib tunduda, et seal saab olla kas üks või teine, aga ka täna on need alad joonistatud sellesse planeeringusse niimoodi, et tulevane Apollo kaitseala on natuke põhja pool ja tuulikute ala on natukene saare ehk Hiiumaa poole. Loomulikult ei saa ükski kaitseala olla mingi abstraktne madalik, vaid tal on konkreetne pindala ja see pindala hakkab tulenema samasügavusjoontest. On välja valitud ala, mille suurus on 5216 hektarit (seal on koma ka veel, aga ma ei tea, kui palju see järje peale aitab, see koma), kus siis tulevikus see kaitseala oleks. Nii võibki kõikidele, kes loodavad, et Apollo madaliku kaitseala hoiab tuulikute rajamise ära, ütelda, et see ei pruugi kindlasti nii olla. Tegemist on erinevate aladega, mis ei tähenda seda, et kui konkreetset hakatakse tuulikute planeeringut arutama, siis ei tule seal omakorda välja mingisugused keskkonnavalused lisaasjaolud. Neljas küsimus: "Miks planeeritakse Hiiu maakonnaga piirnevate merealade planeeringus alles planeeringu kehtestamise järgselt hinnata Apollo ja Vinkovi madalike tähtsust rahvusvahelise tähtsusega linnuala kriteeriumitele vastavuse osas, kui vastavad uuringud ja loendused on varem juba tehtud?" See küsimus on ennekõike mõeldud planeeringu koostajatele. Apollo madaliku rahvusvahelise tähtsuse tegime me selgeks. Mis puudutab Vinkovi madalikku, mille kohta te küll selles arupärimises

minu meelest ei küsinud, siis lihtne vastus on see, et praeguseks ei ole mitte ükski organisatsioon teinud ettepanekut Vinkovi madalikul kaitseala moodustada. Kui selline ettepanek tuleb, siis saab selle otstarbekust arutada. Aitäh!

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud minister, teile on küsimusi. Andres Ammas, palun!

19:04 Andres Ammas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Aitäh, minister, asjasse süvenemise eest! Ma ei ole asjatundja selles, kui kiiresti need kaitsealad tavaliselt moodustatud saavad. Kas see, et protsess on kestnud viis ja pool aastat ning kestab mõne kuu ilmselt veel, on tavaline või on see kuidagi ebaharilikult kaua veninud? Poliitikul tekivad igasugu kurjad mõtted. Ega Nelja Energia osav lobitöö ei ole seda protsessi venitanud?

19:04 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Nii. Kui ma õigesti mäletan seda, mis on kirjas looduskaitseseaduses, siis seal ongi see huvitav aspekt, et seda protsessi, mis puudutab menetluse algatamist või selle algatamata jätmist, ajaliselt kuidagi limiteeritud ei ole. Tegelikult võiks see täiesti olla, see annaks selgust näiteks nendel juhtumitel, kui kaitseala ei moodustatagi, siis ei peaks inimesi ärevuses hoidma "kaotatud kümnendite" kaupa. Aga mis puudutab moodustamist või seda menetlust, siis minu meelest on selleks seadusega ette nähtud 24 kuud. See oleks siis selline mõistlik ja hea tava, et selle aja jooksul võiks hakkama saada. Selle konkreetse protsessi juurde minnes: kas on võimalik süüdistada Nelja Energias venitamises või mitte? Fakt on see, et selle linnustiku uuringu, mille nad lubasid teha, on nad tellinud ja see on neile esitatud, aga millegipärast lõppakordi seal ei ole. See ei tähenda, et asjaomastel inimestel ei ole teada, kuidas lood aulidega on ja kui palju aule on.

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Märt Sults, palun!

19:04 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Tahtsin küsida, mis seadused võimaldavad ehitada vette tuulikuid. Millistele seadustele toetudes saab selline projekt üldse pähe tulla, just nimelt merre ehitamine? Ma tean oma kogemuste põhjal, et veeseadus on väga karm seadus. Milline seaduspügal seda võimaldab?

19:04 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Ma täiesti häbenen praegu. Ma ei oska seda konkreetselt nimetada, aga ma olen kindel, et see tegevus toimub seaduse alusel. Harin ennast ja annan teada.

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Krista Aru, palun!

19:04 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Te nimetasite, et Apollo madaliku puhul on otsus sihtkaitsevööndi kasuks juba langetatud. Kas te selgitaksite, miks selline valik? Miks mitte piiranguvöönd?

19:04 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Ma küsimust küll mäletan, aga kõigepealt räägin sellest, mida sihtkaitsevööndi režiim seal tähendaks. See ei tähendaks seda, et inimesed seal üleüldse liikuda ei võiks. Võivad. Plaan on selline, et inimesed võivad seal viibida, ujuvvahenditega sõita ja kala püüda ning kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud ka rahvaüritusi korraldada. Mulle tegi see natuke nalja, sest ma jäin mõtlema, mis rahvaüritusi seal on küll plaanis korraldada, aga mine tea, mõni tahab järsku, ma ei tea, niimoodi massiivselt süstata. Lisaks on veel võimalik navigatsioonitingimuste tagamiseks vajalikke ehitisi püstitada ja nende hooldustöid teha, aga keelatakse majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Ma arvan, et see sihtkaitsevööndi režiimi vajadus tulenebki sellest, et korraga ei saa selle ala peal olla natuke tuulikuid ja natuke aule.

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Artur Talvik, palun!

19:04 Artur Talvik

Hea eesistuja! Hea minister! Minu arvates on veidi absurdne, et n-ö taastuenergia tootmist piiratakse looduskaitseliste piiranguvöönditega. Mulle jääb ka arusaamatuks, miks ei ole Eestis suudetud jõuda sellisele kokkuleppele, et sellised elemendid võiksid kasu tuua ka kogukonnale ehk sedasama elektrienergiat võiks kas või tasuta kohalikule kogukonnale jagada, et nad saaksid sellest mingisugustki kasu. Missugune on Keskkonnaministeeriumi suhtumine tuuleenergiasse või taastuenergiasse, sellesse valdkonda üldse laiemalt ja kas sellised piirangud mitte ei takista taastuenergia laiemat kasutuselevõttu?

19:04 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Aitüma! Keskkonnaministeeriumi seisukoht tuuleenergia suhtes ei ole eitav. See oleks absurdne, tegemist on ju taastuenergia liigiga. Aga ma olen korduvalt öelnud, et looduskaitsealasid ei tohi moodustada valel eesmärgil, mis tähendab, et seda ei tohi teha mingisuguse muu tegevuse takistamiseks. Looduskaitsealasid võib moodustada ainult looduskaitselistel eesmärkidel ehk mingisuguse liigi kaitseks või elupaiga säilitamiseks ja siis peavad teised tegevused sealt alalt lihtsalt taanduma. Aga mis puudutab Hiiumaa ümbrust, siis kellegi arvates on seal avameri ja kellegi arvates rannikumeri, selle üle nad seal vaidlevad. Aeg näitab, millises mahus on sinna siiski võimalik tuulikuid ehitada. Ma arvan, et need tuulikud tulevad. Aga mis mahus ja kuidas konkreetselt edasi liigutakse ning millises ajagraafikus? Elame, näeme. Kuid seal on kindlasti inimesi, kelle arvates on igasugused tuulikud täiesti välistatud.

19:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

19:05 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Seda, et looduskaitselist argumenti on hea malakana kasutada, tean ma juba üsna hästi. Tuletame meelde näiteks Nabala kaitseala, mida on kasutatud selleks, et raudteed mitte ehitada, ja praegu kasutatakse looduskaitseala selleks, et tuulikuid merre mitte rajada. Aga tegelikult need miljonid veelinnud, aulid, punakurk-kaurid ja nii edasi, lendavad piki rannikut. Apollo on ainult üks selline madalik, kuhu võib tulla kaitseala. Kas on veel plaane teha uusi kaitsealasid nende pikale teekonnale piki rannikut, sinna, kus tuulikuid veel ees ei ole? Või ei tulegi neid kaitsealasid, kui keegi ei taha hakata sinna tuulikuid tegema?

19:05 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Aitüma! Ma andsin vastused konkreetse piirkonna kohta. Isegi Vinkovi madaliku kohta ei ole täna ühtegi ettepanekut. Minule teadaolevalt ei ole ühtegi sellist algatust mingisuguse tegevuse tõrjumiseks kusagil Lääne-Eesti saarte ümber praegu olemas. Aga ma võin ka eksida. Ma arvan, et neid ei ole.

19:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Andres Ammas!

19:05 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Lugupeetavad kolleegid! Kuna tänu muretsevatele hiidlastele olen ma saanud kogu selle probleemistiku kohta võrreldamatult rohkem teada kui varem, siis kasutan juhust jagada ka teiega mõnda fakti selle kohta, mis seal toimub. Kõigepealt on ehk oluline teada ja mul oli hea meel kuulda seda ministri ettekandest, et ühe loenduse põhjal saja tuhande ja teise loenduse põhjal viiesaja tuhande auli saatust võetakse tõsiselt. Juba 2008. aastal ühines Riigikogu Aafrika ja Euraasia rändveelindude kaitse kokkuleppega. Nende kaitstavate lindude hulgas on ka seesama partlane aul. Selle kokkuleppe osalised ütlevad, et tehakse kindlaks oma territooriumil asuvate rändlindude jaoks tähtsad alad ja nende elupaigad ning korraldatakse nende kohtade kaitset, hooldamist, seisukorra parandamist ja taastamist. Nii et on hea, et Keskkonnaministeerium seda

küsimust tõsiselt võtab.

Minister juba korra viitas tänavu juunis kehtestatud Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringule, mida tuulepargi rajamise vastased peavad esimeseks tõsiseks sammuks tuulepargi rajamise poole. Tuulepargi vastased on koondunud MTÜ-sse Hiiu Tuul. Nagu hiljuti ajalehest lugeda oli, on nad oma huvide kaitseks palganud koguni endise õiguskantsleri Indrek Tederi advokaadibüroo. Nad on palganud Tederi büroo selleks, et kohtu teel taotleda Hiiu maavanema kehtestatud korralduse tühistamist, sest just maakonnaplaneeringu menetlemine ei ole tuulepargi vastaste hinnangul olnud piisavalt põhjalik. Kui tuuleenergia pooldajad ütlevad, et tuuleparke ei poolda üks väike rühm või grupp inimesi, siis päris nii see vist siiski ei ole. 2009. aastal koguti tuuleparkide vastu 8000 allkirja. 8000 allkirja ei tule tuulest, see on märkimisväärne hulk. Just sellepärast tuulepargi vastu tegutsejad muretsevad ja ka nende looduskaitseliste aspektide pärast sõna võtavad.

Nagu me täna kuulsime, minister arvab, et tuulikud sinna tingimata tulevad. Ei söanda vastu vaielda või nõustuda, aga võtmeküsimus siin ongi see, et kui see looduskaitseala moodustub, siis milline on see piiranguvöönd või sihtkaitsevöönd ja mis tingimused seal täpselt tulevad. Minister on optimistlik, et küllap leidub seal ruumi nii tuulegeneraatorite kui ka lindude jaoks. Ühest artiklist leidsin väite, et vähemalt kahe kilomeetri raadiusesse tuulegeneraatorist linnud küll tulla ei saa, sest neid see segab. Nii et see distants seal peab olema palju pikem. Julgen siiski ka arvata, et selles, et kogu protsess nii palju veninud on, on lobistidel olnud üsna jõuline osa. Kahtlemata on selles võitluses Nelja Energial suuremad jõud kui tuulepargi vastastel. Minu sümpaatia kipub alati kalduma nõrgemate poole. Tahaksin väga loota, et see protsess on minister Pomerantsi tähelepanu all ka edaspidi, mitte ainult täna siin puldis esinedes, ning et looduskaitseliste aspektidega arvestatakse sealkandis edaspidigi ja töösturite jõuline lobi ei sõida kohalike inimeste murest lihtsalt üle. Aitäh!

19:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Kas minister soovib sõna võtta? Ei soovi. Oleme lõpetanud vastamise neljandale arupärimisele.

7. 18:17 Arupärimine veeliikluse kohta Viljandi järvel (nr 227)

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme tänase viimase arupärimise juurde. Viienda arupärimise on esitanud Riigikogu liikmed Mailis Reps, Märt Sults, Kersti Sarapuu, Mihhail Stalnuhhin, Valeri Korb, Vladimir Velman, Andrei Novikov, Enn Eesmaa, Tarmo Tamm, Erki Savisaar, Anneli Ott, Aadu Must, Viktor Vassiljev, Mihhail Korb ja Peeter Ernits. Arupärimine on veeliikluse kohta Viljandi järvel. Palun arupärijate nimel kõnepulti Kersti Sarapuu!

19:04 Kersti Sarapuu

Härta juhataja! Head kolleegid! Väga austatud minister! Keskerakonna fraktsiooni liikmed on esitanud arupärimise Marko Pomerantsile, keskkonnaministrile, ja selle teemaks on veeliiklus Viljandi järvel. Kui eelmine arupärimine oli kantud hiidlaste murest, siis käesolev arupärimine on kantud viljandlaste murest. Veeliiklus Viljandi järvel on seadnud ohtu järve elustiku toimimise, kuna seal toimuv jettide ja kaatrite veeliiklus ei arvesta kehtivate normidega. Veeseaduse järgi on veesõidukite lubatud maksimaalne sõidukiirus Eesti sisevetel 30 kilomeetrit tunnis, kuid väidetavalt ei pea suur osa Viljandi järvel sõitvatest jettidest ja kaatritest sellest kinni. Põhimure on jeti juhtide kiiruseületused, mille tõttu satuvad suvisel ajal ohtu järvel viibivad kalamehed, puhkajad, süstasportlased ning üürisõudepaadi laenutanud turistid. Keskkonnainspektsiooni Viljandi bürool on kohustus järvel sõidukite kiirust mõõta, kuid asutusel pole piisavalt tehnilist varustust, taadeldud kiirusemõõtmajaid, millega sõidukite kiirust kontrollida. Järvel toimuva veeliikluse pärast on suurt muret avaldanud ka paljud Viljandimaa elanikud, kes on keskkonnaministrile, Viljandi maavanemale ja Viljandi Linnavolikogule saadetud kirjas nõudnud keskkonnahoidliku elukorralduse taastamist Viljandi järvel.

Seoses sellega on meil ministrile järgmised küsimused. Esimene küsimus: "Keskkonnainspektsiooni allüksusel lasub kohustus kontrollida Viljandi järvel toimuvat veeliiklust. Miks seda ei teostata, kui on teada, et eelkõige tänu kontrolli puudumisele on tekkinud olukord, kus veesõidukijuhid ei pea kinni lubatud sõidukiirusest?" Järgmine küsimus: "Majandus- ja kommunikatsiooniministri poolt

31.01.2006. aastal vastu võetud määruse "Jeti ohutu kasutamise ja jeti juhi ettevalmistamise nõuded ning jeti juhi tunnistuse vorm" järgi on jeti juhtide sõidupiiirkonnaks meri ja laevatatavad siseveed. Mereohutuse seaduse § 2 punkti 11 järgi ei ole Viljandi järv laevatatav veekogu, seega millistel alustel on jetisõidud ja jetispordi võistluste korraldamine Viljandi järvel üldse lubatud?" Kolmas küsimus: "Viljandi järv kuulub Natura 2000 alade hulka, mille puhul riigil on kohustus korraldada nende kaitse ja aidata kaasa loodusväärtuste püsimisele. Kuidas mõjutab veeliiklus Teie hinnangul Viljandi järve kui looduskaitseala seisundit?" Ja viimane küsimus: "Viljandimaa elanikud on mures, kuidas tagada teiste järvel viibijatega arvestav veeliiklus ning hoida ära jettide tekitatud kahju kalavarudele. Milliseid meetmeid kavatsete rakendada, et olukord stabiliseerida?" Kuna meie arupärimine on esitatud 30. mail, terve suvi on vahepeal möödunud, siis ma usun, et minister suudab anda ammendava vastuse ka selle suve olukorra kohta. Aitäh teile!

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma palun arupärimisele vastama keskkonnaminister Marko Pomerantsi.

19:04 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Tere taas! Näen siin suurt hulka allakirjutanuid. Huvitav, kui paljud teist jõudsid viimasel suvel Viljandisse? (Vahele hüüe: "Ühe korra.") Kindlasti tegeleb üks mitteallakirjutanu, juhataja Seeder, Viljandi järvega ja selle seirega pidevalt. Aga see selleks. Mina käisin kohapeal objektil ja olin valmis nendele mõlemale arupärimisele vastama kohe, aga teil sai tööaeg otsa ja ma pidin sügisti ootama. Nii, esimene küsimus. Keskkonnainspeksiooni allüksusel lasub kohustus. Miks seda ei teostata? See on see küsimus, mille te ette lugesite. Keskkonnainspeksioon teeb Viljandi järvel regulaarseid kontrolle keskkonnakaitselisest aspektist lähtuvalt. Keskkonnainspeksiooni Viljandi bürool oli kokkulepe paaril nädalavahetusel politseiga kiirusemõõtmisi korraldada, aga sellel perioodil ei olnud seal jette ja seetõttu jäid need konkreetsed mõõtmised tegemata. Kui nüüd kaebuste juurde tulla, siis need on olnud järgmised. 24. mail kihutas mootorpaat, 25. juulil kihutas jett, 19.–21. augustil oli neli kaebust jettide võistluste kohta, kusjuures Keskkonnaameti kooskõlastus ürituse korraldamiseks oli olemas. Objekti kontrollimise protokolle on Viljandi järvel vormistatud 13 ja neid kontrolle on olnud mitu korda rohkem. Vastamise lõpu poole ma ütlen, kas see tegelikult on ka mõistlik, et Keskkonnainspeksioon sellega peab tegelema.

Nüüd teine küsimus, mis puudutab seda, mis alusel Viljandi järvel sõitmine käib. Vastus on järgmine, et Viljandi järvel ja ka teistel avalikel ja avalikult kasutatavatel mittelaevatatavatel veekogudel veesõidukite hoidmise ja kasutamise nõuded on reguleeritud veeseaduse §-ga 18, ja keskkonnaministri 29. novembri 2002. aasta määrusega nr 67 "Veesõidukite hoidmise ja kasutamise nõuded". Peamised nõuded on järgmised. Üldreegel on, et veesõidukite maksimaalne lubatud piirkiirus on 30 kilomeetrit tunnis. Keskkonnaametil on õigus lubada suuremat piirkiirust veemotospordivõistluste ajaks kohaliku omavalitsuse taotluse alusel, kui see tegevus ei ohusta vee-elustikku ega veekeskkonda. Maavanemal on omakorda õigus määrukses sätestatud piirkiirust piirata 30 kilomeetrini tunnis või veesõidukiga liiklemine veekogul keelata. Jetiliiklus Viljandi järvel kui ühte osa inimesi häiriv probleem tõuseb vahelduva eduga üles peaaegu igal aastal, see häirib nii kohalikke elanikke müra aspektist kui ka kalamehi ning sõudjate harjutamisel ja treenimisel osalejaid lainetuse ja müra aspektist. Näiteks on kalamehed teinud ettepaneku Viljandi järvel jettidega sõitmine keelata, sest jetisõidu tagajärjel kannatavad kalavastsed. Samas on veemotosportlastele vastu tulles muudetud keskkonnaministri määrust selliselt, et oleks võimalik veekogudel võistlusi korraldada. Seda võimalust on Keskkonnaamet korduvalt kasutanud skuutrite võistluste korraldamiseks. Loomulikult võetakse arvesse, et lindude pesitsemise aeg ja kalade kudeaeg oleks läbi, ning võistluste korraldaja tagab turvalisus- ja keskkonnanõuetest kinnipidamise.

Kolmas küsimus puudutab Viljandi järve Natura 2000 alade hulka kuulumist: "Kuidas mõjutab veeliiklus Teie hinnangul Viljandi järve kui looduskaitseala seisundit?" Viljandi järv kuulub Natura 2000 võrgustiku Viljandi loodusala koosseisu, ala kaitse-eesmärk on kaitsta loodusdirektiivi liike saarmast ja vingerjat ning looduslikult rohketoiteliste järvede elupaigatüüpi. Loodusdirektiivi elupaigatüübi kaitse tähendab vajadust kaitsta järve kooslust tervikuna, nii et selles säiliks soodsad elutingimused kõigile konkreetsele järvetüübile iseloomulikele liikidele. Riigisiselt kuulub Viljandi järv Viljandi maastikukaitseala koosseisu ning seda kaitstakse piiranguvööndi režiimiga. Järve elupaigatüübi ja loodusdirektiivi liikide seisundi püsijäämine Viljandi järvel ei ole ohus, kui järgitakse veeseaduse järgi

kehtestatud veesõidukite maksimaalset sõidukiirust, seetõttu ei ole põhjust veeliiklust Viljandi järvel täielikult keelata. Kaitseväärtuste seisundit ei ohusta ka lühemaajalised jetispordivõistlused, kui need toimuvad väljaspool kalade kudemisperioodi ning lindude pesitsusaega, seetõttu on vaja selliste võistluste toimumise aeg eelnevalt Keskkonnaametiga kooskõlastada. Pidevalt toimuv lubatud piirkiirust ületav veeliiklus võib aga järve loodusväärtustele kahjulikult mõjuda, seega ei pea me kindlasti õigeks igapäevase jetiliikluse lubamist.

Neljas küsimus: "Viljandimaa elanikud on mures, kuidas tagada teiste järvel viibijatega arvestav veeliiklus ning hoida ära jettide tekitatud kahju kalavarudele. Milliseid meetmeid kavatsete rakendada, et olukorda stabiliseerida?" Järve kalavarudel hoiab Keskkonnaministeerium silma peal, toimub regulaarne seire. Täna seisuga ei saa öelda, et kalavarudes oleks toimunud mingeid selliseid muutusi, et kalavarude seisukohalt oleks vaja mingeid kaitsemeetmeid võtta. Siiski, järve kaldavööndit tuleb kaitsta, kuna seal on kalastik kõige tundlikum ja maimude tihedus suurim. Jetiala peaks jääma sügavama veega piirkonda kui kolm meetrit. Maavanem saaks need piirangud sisse viia. Mis puudutab teisi veel liiklejaid, siis on tõenäoliselt probleemiks see, et ei peeta kinni piirkiirusest 30 kilomeetrit tunnis. Alles sellest suurema kiiruse juures saavutavad osa veesõidukeid võime glisseerida. Veepolitsei võim Viljandi järvel ei kehti, kuna tegemist ei ole laevatatava veekoguga, Keskkonnainspektsioonil aga puudub kompetents veesõidukite kiiruse mõõtmiseks. See tähendab, et puuduvad seadmed ja meetodika. Seetõttu ongi olukord, kus kiirusepiirangu eirajaid vastutusele ei võeta. Saame siinkohal anda maavanemale vaid soovitusi tekitada järvel eri huvigruppidele liiklemiseks erinevad alad või keelata üldse teatavat tüüpi ja teatud võimsusega sisepõlemismootorid Viljandi järvel sõitvatel alustel. Võiks kaaluda ka piirangute kehtestamise ja järelevalveõiguse üleandmist kohalikule omavalitsusele. Üldiselt võib öelda, et veeliikluse reeglid vajavad tänapäevastamist, sest muutunud on nii vahendid kui ka kasvanud ootused keskkonnakaitselistele otsustele põhjendatusele. Täna ei saaks rääkida piirkiiruse 30 kilomeetrit tunnis ühelt poolt veesõidukite omanikke, teiselt poolt pole rahul kalamehed. Arvesse tuleb võtta maaomanike ja puhkajate soov. Selline ühtne veesõidukite kiirus kõikidel veekogudel ei saaks rääkida kedagi. Läheneda tuleks veekogu asukoha põhisele. Aga selle eelduseks, et oleks mingisugust tarkust, kuidas Eesti oludele vastavalt edasi minna, tuleks tellida uuring ja seejärel veeliikluse regulatsioonid üle vaadata. Keskkonnaamet koostöös Keskkonnaministeeriumiga on kavandamas uuringu lähteülesande koostamist, kuid selle uuringu tegemine sõltub eelkõige rahalistest võimalustest. Mis puudutab konkreetset Viljandi järve veeliiklust, siis Keskkonnainspektsiooni Viljandi büroo andmetel mõtleb maavanem ja kohalik siseturvalisuse komisjon jetisõidu keelustamise peale Viljandi järvel.

Kui ma selle jutu nüüd kuidagi kokku võtan, siis minu meelest ei olegi see väga otstarbekas, kui ühe riigi keskkonnaminister peab ühe maakonnalinna järvel püüdma jagada sõudjaid, aerutajaid ja jetisõitjaid kuidagi eraldi tsoonidesse. Ma arvan, et see on täiesti mõistlik kohaliku omavalitsuse funktsioon. Aga kui juba sellised väljakutsed vastu võetakse, et püütakse kõigile vett jagada, siis ma arvan, et täiesti normaalne oleks ka see, kui järelevalvepädevus oleks kohalikul omavalitsusel ja Keskkonnainspektsioon saaks tegelikult pühenduda keskkonnaprobleemide järelevalvele. Aitüma!

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud minister, teile on küsimusi. Kersti Sarapuu, palun!

19:04 Kersti Sarapuu

Aitäh, minister, väga põhjaliku vastuse eest! Ma jagan sinu seisukohta, et tegelikult peaks sellega tegelema kohalik omavalitsus või maavanem. Aga mispärast me üldse ministri poole pöördusime? Just nimelt seepärast, et Viljandi elanikud pole saanud ammendavaid vastuseid. Ma tahtsin seda repliigi korras juurde öelda. Aga suur tänu vastuse eest ja loodame, et maavanem ja kohaliku omavalitsuse juht leiavad sellele küsimusele lahenduse.

19:04 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Ma olen kohtunud ka Viljandi volikogu esindajatega. Me oleme tõepoolest arutanud, kas see ei võiks olla kohaliku omavalitsuse juhi pädevus, mitte maavanema pädevus. Mitte sellepärast, et maavanemaga mingit probleemi oleks, võib-olla tulevikus sellist ametimeest küll ei ole, aga see ongi kohaliku elu küsimus, mis eeldab, et inimesed vastutavad oma otsuste eest ja saavad siis ka kõike korraldada.

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Valeri Korb, palun!

19:04 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Huvi pärast küsin, kas Keskkonnainspektsioonil on lubatud kontrollida veesõidukijuhti, ega see ei ole võtnud õlut, veini või muud kangemat jooki.

19:04 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Aitüma! Ma arvan, et see ei ole tema pädevuses. Ma ei tea, aga ma arvan, et see ei ole tema pädevuses. Politseinik võiks seda kindlasti teha. Te olete siin ise igasuguseid eelnõusid menetlenud ja vaielnud selle üle, kui kaine peab üldse olema, et veekogul olla. Mina ütlen, et peaks olema kaine.

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Kas kolleegidel on soovi läbirääkimisi pidada? Märt Sults, kas ei soovi? Kõnesoove ei ole. Oleme viiendale arupärimisele vastamise lõpetanud.

8. 18:31 Vaba mikrofon**19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder**

Head kolleegid, oleme jõudnud viimase päevakorrapunktini. Peale istungi juhataja haamrilööki on võimalik registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis. Märt Sults, palun!

19:04 Märt Sults

Auväert juhataja! Auväert kolleegid! Minul on õnn selle hooaja esimene tööpäev lõpetada, võib-olla. Mina tahan täna öelda järelehüüde haridus- ja teadusminister Jürgen Ligile. Mida kõike me koos ära ei ole teinud! Me ei ole koos Ligiga ära teinud lasteaednike palka, me ei ole ära teinud koolide tugiteenistujate palka, mis siis, et 23 000 haridusliku erivajadusega last seda teenust vajavad, aga seda ei ole vaja. Õpetajate palk – jälle ei ole me seda ära teinud. Koolitoit, lasteaia viimase rühma toit, mis siis, et 29% lastest elab kas suhtelises või absoluutses vaesuses – see ei ole tähtis ja me ei ole seda ära teinud. Eliitkoolide rahastamismudeli rikkumised, kui MTÜ-de kaudu kehtestati õppemaksu – see ei ole tähtis ja me ei ole seda ära teinud. Koolivõrgu korrastamine – no selle tegime ära, liitsime sunniviisil, panime kõik asjad paika, aga ikka ei võtnud me kedagi kuulda, tegime ära, panime kinni ja see, kuidas välja tuli, pole tähtis. Erakooliseadust ei teinud ära, võtsime vastu mingi surrogaadi, mis ei toimi, aga mis siis. Nii olengi jõudnud viimase punktini, mida me koos ära ei ole teinud – me ei ole isegi ranitsatoetust ära teinud.

Nii et, härra Ligi, me rääkisime kõike eesti keeles, aga eesti keel on keeruline keel, sellest keelest ei saanud te aru, aga nüüd, kui te olete välisminister, tuleb rääkida välismaa keeles. Äkki see keel on täpsem ja parem. Jõudu teile! Meie oleme teiega. Meie, koolitöötajad, õpilased, lastevanemad, emad, isad, onud, tädid – me oleme teiega. Kogu selle ühe aasta oleme teinud kõvasti tööd ja nüüd hakkame otsast peale. Tere tulemast, uus haridusminister! Kuningas on surnud, elagu kuningas! Aitäh!

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kolleeg Heimar Lenk, palun!

19:04 Heimar Lenk

Aitäh sõnaõiguse eest! Tõepoolest, nagu eelkõneleja rääkis, me pole midagi ära teinud. Täna tulid siia Toompea lossi ette põllumehed meelt avaldama. Me arutasime nendega elu ja jõudsime ühisele järeldusele, et 25 aastat on olnud iseseisvat Eestit, mida nimetatakse taasiseseisvunud Eestiks, ja selle 25 aasta jooksul on Toompea-esisel väljakul olnud lugematul arvul petitsioonide üleandmisi, miitinguid, pikette jne. Algasid need peale sellega, kui Marju Lauristini sotsiaalministriks oleku ajal tulid pensionärid nõudma suuremat elatusraha, ja jätkusid kohe põllumeeste pikettidega, mis on kestnud üle 20 aasta. Midagi pole muutunud, Eesti riik pole näoga põllumeeste poole pöördunud.

Homme, lugupeetud kolleegid ja need, kes meie istungit võib-olla interneti kaudu jälgivad, kell 1 päeval tulevad Toompeale Eesti Üürnike Liidu esindajad. Me pole 25 aasta jooksul mitte midagi ära teinud ka nende inimeste heaks, kes ülekohtuse omandireformi käigus kaotasid oma seaduslikult saadud kodu. Homme tulevad nad siia selleks, et anda üle 5000 allkirjaga kirjavakk, petitsioon, mis peaks Riigikogus petitsiooniseaduse alusel käsitlesele tulema. Need on protestikirjad, milles tuntakse huvi, mida on tehtud ja mida kavatsetakse teha selle ülekohtu heastamiseks, mis on sundüürnikele tehtud. Need inimesed elasid rahulikult oma kodus, käisid lauluväljakul meelt avaldamas ja laulmas, seisid Balti ketis ja olid õnnelikud, et tuleb uus elu ja vabadus. Aga kui see vabadus saabus, siis Eesti esimesed valitsused – mitte esimene valitsus, vaid teisest valitsusest alates, eriti Mart Laari valitsused – hakkasid pommitama neid inimesi kirjadega: mine oma kodust ära, sa oled selle ebaseaduslikult saanud, sa elad kunagise omaniku majas. Need inimesed, kaasa arvatud mina, polnud eelmistest omanikest kuulnudki. Ma olin sündinud selles Metsa tänava majas, kus ma elasin koos ema-isaga kuni isa surmani pärast seda, kui ta kuulis, et omandireformi käigus tuleb tal oma perekonnaga ära minna kodust, kus oli elatud ligi pool sajandit. Me peame üksteist toetama. Võib-olla homme õnnestub anda need kirjad üle ja võib-olla õnnestub saada ka menetlusse see üürnike mure, palve, et Eesti riik halastaks, et Eesti valitsus koos noore peaministri Taavi Rõivasega, kes võitleb praegu ministritega ja on presidendivalimiste tuhinas unustanud argimured, halastaks ja hakkaks selle küsimusega tegelema. Ühesõnaga, umbes sada tuhat inimest kannatasid omandireformi käigus. Sada tuhat inimest kas kaotasid oma kodu või kaotasid nende sugulased ja lähedased kodu. Saja tuhande inimese elu on rikutud ja Eesti riik on seda 25 aastat pealt vaadanud. Meil on vaheldunud õiguskantslerid. Õiguskantsler, kes praegu ametis on, on öelnud, et see küsimus on aegunud. Eelmine õiguskantsler ütles, et rahvas on selle ülekohtuga juba leppinud. Need olid mälu järgi toodud tsitaadid. Me ei saa sellega leppida. Me ei saa sellega leppida, sest me peame olema solidaarsed, nagu täna oleksime pidanud olema solidaarsed ka põllumeestega. Aga, kallid rahvas, kes me siin saalis istume, me nägime, et peale põllumeeste oli Toompea lossi ette tulnud ainult sadakond inimest. Eesti rahvale ei lähe korda see, mis maal toimub. Miks ei lähe see Eesti rahvale korda? Aga ainult sellepärast, et nii peavoolumeedia kui ka Eesti valitsus ütleb, et kõik on hästi, ärge virisege, tehke tööd ja siis tuleb ka armastus. Kuid me teame, et Tammsaare tsitaati tuleb lugeda edasi: "Aga armastust ei tulnd." Selle eest, et Eestimaale tuleks armastus, peaksime seisma meie siin puldis ja siin saalis head ka edaspidi. Aitäh, et ma sain rääkida! Las jääb ajalukku see kõne, võib-olla 25 aasta pärast tuleb keegi siia ja meenutab tänast päeva. Aitäh!

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kolleeg Peeter Ernits, palun!

19:04 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja ja vähesed vaprad kolleegid! Ma tahtsin rääkida nendest piimapudelitest, mis õigemini meenutasid kalmuküünlaid. 10 000 kalmuküünalt, igaühe peale oli kirjutatud kas "Mustik", "Punik", "Roosi" või mõni muu viimase paari aastaga lihakombinaati rännanud ligi 10 000 lehma nimedest. Ma ei hakka rääkima seakatkust, mis roomab üle Eesti. Aga maainimesena oli neid pudeleid väga valus vaadata. Väga valus oli eelmisel aastal vaadata ka 101 traktorit. Põllumehe tulid siis siia suurte lootustega, aga said vaid näpuotsaga raha, paar-kolm miljonit. 70 miljonit, mis Eesti valitsus, täpsemalt öeldes, Taavi Rõivase valitsused on põllumeestele võlgu, on tänase päevani välja maksmata. Niipalju, kui asjatundjad on seletanud, on Eesti Euroopa Liidu riikidest ainus, kus piimalehmade ja pealegi suurepäraste tõuomadustega piimalehmade arv on vähenenud. See on selle jäärpäise suhtumise tagajärg, et meie teame paremini, kuidas teha. Ma pean silmas praeguse valitsuse seisukohta. Maal liikudes ja rääkides loomapidajatega, kas nendega, kellel on karjas ainult 50 piimalehma, või nendega, kelle karjas on 200 või rohkem looma, tuleb masendus peale. Keegi ei loodagi enam Toompea peale. Selle kohta, et vähe inimesi oli täna platsil, ütlen, et see, kui meie inimesed siin Toompeal lubasid põllumehi ainult poolele väljakule, teisele poole sai autosid parkida (mina oma autot sinna ei pannud), ei ole ka hea märk. Ma arvan, et piimalehmad on palju olulisemad kui meie autod, millega siia vurada.

Aga masendus tuleb tõesti peale. Tegelikult on see märk maaelu väljasuretamisest. Haldusreformist ei taha praegu rääkida, aga paljud omavalitsused, kes praegu läbi räägivad, teevad seda ainult hirmust, et muidu pannakse nad vägisi kokku. Mida see tähendab? Seda, et ühelt poolt on järgmiste

presidendivalimiste ajal valijameeste kogu palju väiksem ja seda on palju kergem mõjutada. Aga tegelikult tähendab see ka seda, et kui viis tuhandepealist valda kokku panna, siis viis kooli ei jää alles, viis rahvamaja ei jää alles ja viis raamatukogu ei jää alles.

Tulles tagasi tänasesse päeva, nende 10 000 kalmuküünlaja juurde, millest igaüks kandis ühe lehma nime, tuleb öelda, et on väga kurb, et see tõenäoliselt kellelegi korda ei lähe. President jalutas mööda, ma saatsin teda. Jah, ta rääkis, kuidas ta kõvasti Pajumäe talu piima joob. No ja siis? Karavan läheb edasi. Kaks Taavi Rõivase valitsust on juba maameestele näkku sülitanud, ma arvan, et seda tehakse ka praegu. Võime kihla vedada, aga ma ei usu, et põllumehed näevad seda 70 miljonit, mis me põllumeestele võlgu oleme, vähemalt praeguse valitsuse ajal. Täna juhiti inimeste tähelepanu, ka linnainimeste tähelepanu sellele, et kusagil on olemas mingid lehmad, kes annavad piima. Palun paar minutit veel!

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

See ei ole vaba mikrofoni raames võimalik.

19:04 Peeter Ernits

Igal juhul, nagu Ants Laaneots on öelnud, meie poiste luud on hõredad sellepärast, et nad ei joo piima. Aitäh!

19:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Aitäh, kolleegid! Täna istung on lõppenud, kohtume homme hommikul.

Istungi lõpp kell 18.44.